



ΤΕΙ Κρήτης
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΛΕΝΙΔΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΕΡΙΟΔΟ 2003-2016»**

**«ANALYSIS OF TOURISM ARRIVALS IN CRETE FOR THE
PERIOD 2003-2016»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : Επικ. Καθηγητής κ. Ξανθός Γεώργιος

Ηράκλειο, Σεπτέμβριος 2017

Copyright © Εμμανουήλ Λενιδάκης, 2017

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή παρούσας εργασίας για σκοπό κερδοσκοπικό. Επιτρέπεται η ανατύπωση αποθήκευση και διανομή του περιεχομένου για εκπαιδευτική ή ερευνητική χρήση, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν την χρήση της εργασίας για μη κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Κρήτης δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφέρω την ευγνωμοσύνη που αισθάνομαι για την οικογένεια μου και να τους ευχαριστήσω για τα εφόδια και την στήριξη που μου παρείχαν όλα εκείνα τα χρόνια που επικεντρώθηκα στην απόκτηση γνώσεων και σπουδών.

Επίσης τους καλούς μου φίλους που για την κατανόηση που έδειξαν στην απουσία μου από κοντά τους όλες εκείνες τις φορές που χρειάστηκε να δώσω παραπάνω χρόνο στα μαθήματα και στις εργασίες παρά σε αυτούς.

Τέλος μεγάλη είναι η συνεισφορά του Επικ. Καθηγητή του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων κ. Ξανθού Γεώργιου για τις σημαντικές και ουσιαστικές υποδείξεις του στη παρούσα πτυχιακή εργασία αλλά και στην φοιτητική μου πορεία.

Περίληψη

Αντικείμενο της πτυχιακής εργασίας είναι η ανάλυση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων επισκεπτών που καταγράφονται στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ στην περιφέρεια Κρήτης το διάστημα 2003-2016. Οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις αποτελούν πεδίο ανάλυσης και διερεύνησης με την βοήθεια του οποίου ο ερευνητής θα εξάγει συμπεράσματα και θα διαμορφώσει μια εμπειριστατωμένη άποψη επι του θέματος.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση ως προς την έννοια, τα είδη και τις μορφές του τουρισμού για να αναλυθούν οι παράγοντες της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς παράλληλα με τους τύπους των τουριστικών επιχειρήσεων. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η επίδραση του τουρισμού για την οικονομία της χώρας και έπειτα γίνεται εκτενέστερη αναφορά στους λόγους που η περιφέρεια Κρήτης αλλά και οι νομοί της είναι ελκυστικοί ως τουριστικοί προορισμοί. Ακόμα γίνεται αναφορά στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της περιφερειακής ανάπτυξης και της συμβολής του τουρισμού σ' αυτήν.

Η εργασία στο τρίτο κεφάλαιο μέσα από την ανάλυση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, της κατανομής των επισκεπτών στους νομούς και την εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού με στόχο την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τους αναγνώστες της.

Τέλος η εργασία ολοκληρώνεται με την συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης του εσωτερικού τουρισμού στη χώρα και στην περιφέρεια Κρήτης ενώ ταυτόχρονα συγκρίνεται η πορεία στα μεγέθη που αναλύθηκαν ανάμεσα στους νομούς της Κρήτης.

Τέλος τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στην διάρκεια εκπόνησης της εργασίας προέρχονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ), για τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ αλλά και οι δυναμικότητες τους κατά τα έτη 2003-2016 για το σύνολο του εσωτερικού τουρισμού στη χώρα, την π. Κρήτης και τους νομούς της.

Λέξεις Κλειδιά: Εσωτερικός Τουρισμός, Ξενοδοχειακά Καταλύματα & Κάμπινγκ, Περιφέρεια Κρήτης, Ανάπτυξη.

Abstract

The main subject of this thesis is the analysis of both the arrivals and the overnights of the tourists as registered in hotels, campsites in the Cretan region among the years 2003-2016.

Both the arrivals and the overnights is a field of study and research. Based on these data the researcher will reach some conclusions and form a data-based belief on this issue.

At the first chapter, the bibliographical overview is made as regards the meaning, the kinds and the forms of tourism in order to analyze the factors of touristic demand and offer parallel with the types of touristic business. At the second chapter, in the first place the effect of the tourism on the country's economy is shown and afterwards a further reference is made on the reasons why Crete is an attractive destination for tourists. Then, a report is made on the advantages and disadvantages of the regional development and the role that the tourism has played on it.

At the third chapter, through the analysis of the arrivals and overnights, the allocations of tourists in the districts and the evolution of the hotel workforce we attempt to reach useful conclusions for its readers.

Finally, the thesis is completed by presenting briefly the evolution of the internal tourism in the country and more specifically in the Cretan region while at the same time the rates of the regions are compared

To conclude, the data which are used in this thesis are taken from the Greek Statistics Authority, as regards the arrivals and overnight in hotels and campsites during the years 2003-2016. They are analyzed as a part of the internal tourism of the country in Cretan region and its districts.

Key –words: Internal tourism, Hotels and Campsites, Cretan Region, Development.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	3
Περίληψη.....	4
Abstract	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	8
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ	10
Εισαγωγή	11
ΜΕΡΟΣ Ι	13
Κεφάλαιο 1 - Γενικές έννοιες του τουρισμού	13
1.1 Ορισμός του τουρισμού.	13
1.2 Η τουριστική αγορά.....	14
1.3 Είδη και μορφές του Τουρισμού.....	14
1.3.1 Είδη τουρισμού.	15
1.3.2 Μορφές τουρισμού	16
1.4 Τουριστική ζήτηση.....	16
1.4.1 Οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες.	17
1.4.2 Οι κοινωνικο-ψυχολογικοί παράγοντες.....	17
1.4.3 Δυναμικοί παράγοντες (προβολή, σχεδιασμός):	18
1.5 Γνωρίσματα του τουρισμού.	18
1.6 Η τουριστική προσφορά.....	19
1.7 Τύποι τουριστικών επιχειρήσεων.	20
1.7.1 Τουριστικά καταλύματα.....	20
1.7.2 Τουριστικά γραφεία.....	21
1.7.3 Ο ρόλος των οργανωτών-παραγωγών ταξιδιών (Tour Operator).....	22
Κεφάλαιο 2 - Οι διαστάσεις και οι επιδράσεις του Τουρισμού.....	23
2.1 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	23
2.1.1 Τα βασικά μεγέθη του Ελληνικού τουρισμού σήμερα.	23
2.2 Ο τουρισμός στην Κρήτη.	24
2.2.1 Νομός Ηρακλείου.....	25
2.2.2 Νομός Χανίων.....	25
2.2.3 Νομός Ρεθύμνου.	26
2.2.4 Ο Νομός Λασιθίου.....	26
2.3 Κυριότερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Κρήτης.	27

2.4 Η συμβολή του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη.....	27
2.4.1 Πλεονεκτήματα της ανάπτυξης του τουρισμού στην περιφέρεια.....	28
2.4.2 Μειονεκτήματα της ανάπτυξης του τουρισμού στην περιφέρεια.	28
2.4.3 Προϋποθέσεις περιφερειακής τουριστικής ανάπτυξης.....	29
Μέρος II	30
Κεφάλαιο 3 –Μεθοδολογία Έρευνας - Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα και Κάμπινγκ.	30
3.1 Αφίξεις σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα και Κάμπινγκ.	30
3.1.1 Οι αφίξεις στο νομό Ηρακλείου.	32
3.1.2 Οι αφίξεις στον νομό Χανίων.	32
3.1.3 Οι αφίξεις στον νομό Λασιθίου.....	33
3.1.4 Οι αφίξεις στον νομό Ρεθύμνου.....	34
3.1.5 Οι αφίξεις στην χώρα και στην π. Κρήτης.	35
3.2 Διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχειακά καταλύματα και Κάμπινγκ.	36
3.2.1 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Ρεθύμνου.	37
3.2.2 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Ηρακλείου.	38
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.....	38
3.2.3 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Λασιθίου.	39
3.2.4 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Χανίων.	40
3.2.5 Οι διανυκτερεύσεις στην χώρα και στην π. Κρήτης.....	40
3.3 Συμμετοχή αφίξεων & διανυκτερεύσεων της περιφέρειας Κρήτης σε σύνολο χώρας.....	41
3.3.1 Κατανομή αφίξεων.....	42
3.3.2 Κατανομή στο σύνολο αφίξεων διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στην π. Κρήτης.	43
3.3.3 Κατανομή στο σύνολο αφίξεων διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στην π. Κρήτης.	45
3.3.4 Μέση κατανομή στο σύνολο αφίξεων διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών 2003-2016.....	46
3.3.5 Ξενοδοχειακά Καταλύματα και Κάμπινγκ.....	46
Συμπεράσματα	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	58

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Μ.Ο αφίξεων και σύνολο μεταβολών των αφίξεων την περίοδο 2003-2016.....	29
Πίνακας 2: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ηρακλείου.....	31
Πίνακας 3: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Χανίων.....	32
Πίνακας 4: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Λασιθίου.....	33
Πίνακας 5: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ρεθύμνου.....	34
Πίνακας 6: Μ.Ο και σύνολο μεταβολών των διανυκτερεύσεων την περίοδο 2003-2016.....	35
Πίνακας 7: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ρεθύμνου....	37
Πίνακας 8: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ηρακλείου.....	37
Πίνακας 9: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Λασιθίου....	38
Πίνακας 10: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Χανίων.....	39

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Σύνολο μεταβολών αφίξεων την περίοδο 2003-2016.....	30
Γράφημα 2: Αφίξεις στη περιφέρεια Κρήτης και συνολικά στη χώρα την περίοδο 2003-2016	34
Γράφημα 3: Συνολική μεταβολή διανυκτερεύσεων την περίοδο 2003-2016.....	36
Γράφημα 4 : Μ.Ο. μέσης διάρκειας παραμονής στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ την περίοδο 2003-2016.....	36
Γράφημα 5: Διανυκτερεύσεις στη περιφέρεια Κρήτης και συνολικά στη χώρα την περίοδο 2003-2016.....	39
Γράφημα 6: Ποσοστιαία συμμετοχή της π. Κρήτης στις αφίξεις της χώρας 2003-2016.....	40

Γράφημα 7: Ποσοστιαία συμμετοχή της π. Κρήτης στις διανυκτερεύσεις της χώρας 2003-2016.....	40
Γράφημα 8: Διαχρονική ποσοστιαία κατανομή των τουριστών στο σύνολο αφίξεων της π. Κρήτης.....	41
Γράφημα 9: Διαχρονική ποσοστιαία κατανομή των τουριστών στο σύνολο των διανυκτερεύσεων της π. Κρήτης.....	41
Γράφημα 10: Διαχρονική ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο αφίξεων αλλοδαπών της π. Κρήτης.....	42
Γράφημα 11: Διαχρονική ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο διανυκτερεύσεων αλλοδαπών της π. Κρήτης.....	42
Γράφημα 12: Διαχρονική ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο αφίξεων ημεδαπών της π. Κρήτης.....	43
Γράφημα 13: Διαχρονική ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο διανυκτερεύσεων ημεδαπών της π. Κρήτης.....	43
Γράφημα 14: Μέση ποσοστιαία κατανομή αλλοδαπών-ημεδαπών στο σύνολο των αφίξεων.....	44
Γράφημα 15: Μέση ποσοστιαία κατανομή αλλοδαπών-ημεδαπών στο σύνολο των διανυκτερεύσεων.....	44
Γράφημα 16: Ποσοστιαία συμμετοχή της π. Κρήτης στο ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας κατά τα έτη 2003-2016.....	45
Γράφημα 17: Μέση τιμή κλινών, μέσο μέγεθος σε δωμάτια, μέση πληρότητα κατά τα έτη 2003-2016.....	45
Γράφημα 18: Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων κατά τα έτη 2003-2016.....	46
Γράφημα 19: Εξέλιξη δωματίων και μέσο μέγεθος σε δωμάτια κατά τα έτη 2003-2016.....	46
Γράφημα 20: Εξέλιξη πληρότητας και κλινών κατά τα έτη 2003-2016.....	47
Γράφημα 21: Εξέλιξη των κάμπινγκ κατά τα έτη 2003-2016.....	47

Γράφημα 22: Εξέλιξη των κλινών κάμπινγκ κατά τα έτη 2003-2016.....	48
Γράφημα 23: Εξέλιξη των κάμπινγκ των κλινών ανά νομό κατά τα έτη 2003-2016.....	48
Γράφημα 24: Συμμετοχή της π. Κρήτης στο ξενοδοχειακό δυναμικό της Χώρας ανά κατηγορία κατά τα έτη 2003-2016.....	49
Γράφημα 25: Ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο ξενοδοχειακών μονάδων της π. Κρήτης ανά κατηγορία κατά τα έτη 2003-2016.....	49
Γράφημα 26: Ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο των δωματίων της π. Κρήτης ανά κατηγορία κατά τα έτη 2003-2016.....	50
Γράφημα 27: Ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο κλινών της π. Κρήτης ανά κατηγορία κατά τα έτη 2003-2016.....	50
Γράφημα 28: Μέση τιμή ποσοστιαίας κατανομής ανά κατηγορία ξενοδοχείων στο σύνολο της π. Κρήτης.....	51
Γράφημα 29: Μέση τιμή ποσοστιαίας κατανομής ανά κατηγορία ξενοδοχείων στο σύνολο κάθε νομού.....	51

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΚΤΕΛ	Κοινά Ταμεία Εισπράξεων Λεωφορείων
ΠΟΤ	Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού
ΣΕΤΕ	Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
ΤΕΙ	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΤΟ	Tour Operators
WWTC	Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού- World Travel and Tourism Council
WTO	World Trade Organization
UNWTO	United World Tourism Organization

Εισαγωγή

Ο τουρισμός είναι βασικός πυλώνας ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία, με μεγάλη συνεισφορά στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ενισχύει τα τελευταία χρόνια την εξωστρέφεια και τη δυναμική του. Η φυσική κληρονομιά με περισσότερα από 16.000 χιλιόμετρα ακτογραμμή, πάνω από 6000 νησιά και με εδραιωμένη πλέον θέση στη παγκόσμια αγορά τουρισμού, την Ελλάδα παρουσιάζει επενδυτικές ευκαιρίες στον κλάδο. Ωστόσο για την Κρήτη η συμμετοχή του κλάδου στο περιφερειακό της ΑΕΠ ανέρχεται περίπου στο 50% (Σ. Σούκη, 2017), με αποτέλεσμα την παράλληλη διαμόρφωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος στο νησί σε 13.000 ευρώ, από τα υψηλότερα της χώρας. Το γεγονός αυτό φανερώνει την αξία που προσδίδει ο κλάδος στην οικονομία του νησιού.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει σκοπό να αποσαφηνίσει την πορεία των αφίξεων και διανυκτερεύσεων του εσωτερικού τουρισμού της Κρήτης και του συνόλου της χώρας αλλά και ειδικότερα των νομών της περιφέρειας στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά τα έτη 2003-2016. Ταυτόχρονα είναι σημαντικό να μελετηθεί η εξέλιξη της δυναμικότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων και κάμπινγκ για γίνει ευκολότερη η αναγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την ανάπτυξη του κλάδου.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη, με το πρώτο από αυτά να αποτελείται από δύο κεφάλαια θεωρητικού περιεχομένου. Αφετηρία του πρώτου κεφαλαίου είναι ο ορισμός, κάποιες εισαγωγικές έννοιες, τα είδη και οι μορφές αλλά και τα χαρακτηριστικά του τουρισμού. Επίσης αναλύονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την ζήτηση και την προσφορά και οι τύποι των τουριστικών επιχειρήσεων.

Το δεύτερο κεφάλαιο της θεωρίας αποβλέπει στη σύνδεση της σημασίας της δραστηριότητας του τουρισμού με τους λόγους για τους οποίους η χώρα και κατ' επέκταση οι νομοί της Κρήτης εμφανίζουν έντονο τουριστικό ενδιαφέρον. Ακολουθεί η γνωριμία με τα γενικά χαρακτηριστικά των νομών της Κρήτης και τέλος γίνεται λόγος για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του νησιού όπως επίσης και για τη συμβολή του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη και τις συνθήκες που χρειάζεται για να ευδοκιμήσει.

Στη συνέχεια περνώντας στο δεύτερο μέρος ακολουθεί η ανάλυση των αφίξεων κατηγοριοποιημένες σε αλλοδαπούς και ημεδαπούς επισκέπτες. Γίνεται σύγκριση της πορείας των αφίξεων στην περιφέρεια Κρήτης και του συνόλου της χώρας υποβοηθούμενοι από τις μεταβολές τους για κάθε χρόνο και το συνολικό τους αποτέλεσμα. Ωστόσο αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο είναι εσωτερικά στο νησί, ποια είναι η εικόνα και η εξέλιξη των στοιχείων αυτών τα χρόνια της μελέτης γι' αυτό και παρουσιάζονται ξεχωριστά και για κάθε νομό. Ο δείκτης των αφίξεων από μόνος του δεν μπορεί να αποτελέσει πεδίο εξαγωγής συμπερασμάτων γι' αυτό συνδυάστηκε με την προβολή των διανυκτερεύσεων σε επόμενη ενότητα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον διαπιστώνεται μελετώντας την κατανομή των παραπάνω δεικτών σε επίπεδο περιφέρειας αλλά και προέλευσης. Σημαντικά συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν στις επόμενες υποενότητες που αναλύεται η κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού, των κάμπινγκ αλλά και τα ποσοστά πληρότητας που καταγράφηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες στατιστικής για τις περιφερειακές ενότητες το χρονικό διάστημα που ερευνήθηκε.

Στο τελευταίο τμήμα της εργασίας υπογραμμίζεται συνοπτικά η πορεία του εσωτερικού τουρισμού όπως φαίνεται μέσα από το τρίτο κεφάλαιο και γίνεται προσπάθεια να εξηγηθούν οι μεταβολές που σημειώνονται. Μέσα από μια λογική ακολουθία των δεδομένων καθίσταται σαφές γιατί η συμμετοχή της Κρήτης είναι σημαντική για την πορεία του τουρισμού της χώρας και της περιφερειακής της ανάπτυξης. Τέλος ακολουθούν σχετικές με την μελέτη προτάσεις για την βελτίωση και ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.

ΜΕΡΟΣ Ι

Κεφάλαιο 1 - Γενικές έννοιες του τουρισμού

1.1 Ορισμός του τουρισμού.

Στη σύγχρονη εποχή σε παγκόσμιο επίπεδο ο τουρισμός περιλαμβάνει μια οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δράση. Αφορά όλες τις κοινωνικές και εισοδηματικές τάξεις στις σύγχρονες κοινωνίες και αποσκοπεί στην προσωρινή αποφυγή της καθημερινότητας της ζωής και των συνηθισμένων δραστηριοτήτων με απώτερο στόχο την αναψυχή. Προσφέρει στα άτομα ευκαιρίες να συνάψουν νέες γνωριμίες, να γνωρίσουν ήθη και έθιμα, διαφορετικούς πολιτισμούς και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για συναδέλφωση και να αναπτύξουν στενότερους δεσμούς με άλλους λαούς.

Η ευρύτερη έννοια του τουρισμού να την συναντάται από την αρχαιότητα όπου το ανθρώπινο είδος ξεκίνησε να ταξιδεύει τόσο για λόγους αναζήτησης τροφής όσο και για λόγους ασφαλείας. Ωστόσο επειδή τα ταξίδια εκείνα είχαν μεγάλη χρονική διάρκεια αλλά ακόμη και ως αποτέλεσμα την μόνιμη εγκατάσταση, ξεφεύγουν από την στενότερη έννοια του τουρισμού. Ο όρος τουρισμός πηγάζει από την γαλλική λέξη «tour» ή την αγγλική λέξη «touring» που στα ελληνικά αντιστοιχεί στη λέξη περιήγηση. Ωστόσο έχει επικρατήσει να χρησιμοποιείται σε όλο το κόσμο ο όρος τουρισμός. Οι έννοιες και οι ερμηνείες του τουρισμού είναι αρκετές. Ως τουρισμός ορίζεται η μετακίνηση των ανθρώπων από τον ένα τόπο στον άλλο και η ιστορική πορεία του είναι τέτοια, όσο και ο πολιτισμός του ανθρώπου (William C Gartner, 2001). Επιπλέον τον Ιούνιο του 1991 στην Ottawa του Καναδά περισσότεροι από 250 συμμετέχοντες προερχόμενοι από 90 χώρες παρακολούθησαν το Διεθνές Συνέδριο Στατιστικής για τα Ταξίδια και τον Τουρισμό. Το συνέδριο πρότεινε ένα νέο ορισμό του τουρισμού: «ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και παραμένουν σε περιοχές εκτός του συνήθους περιβάλλοντος όπου ζουν, για όχι περισσότερο από ένα συνεχόμενο έτος, με δραστηριότητες σχετικές με τον ελεύθερο χρόνο, το επάγγελμα κ.α.» (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, Λύτρας, 1998).

1.2 Η τουριστική αγορά.

Η τουριστική αγορά είναι το μέρος όπου δραστηριοποιούνται παραγωγικές και οικονομικές μονάδες με ή χωρίς νομική μορφή και σκοπό έχουν την διάθεση των προϊόντων τους παράλληλα με τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Μπορεί να αποτελείται από ένα συγκεκριμένο χώρο που αλληλοεπιδρούν οι αγοραστές και οι πωλητές ή και μία ευρύτερη περιφέρεια. Για παράδειγμα η τουριστική αγορά της Κρήτης εντάσσεται στην ευρύτερη αγορά της Ελλάδας και αυτή με τη σειρά της στην τουριστική αγορά της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Όλες μαζί αυτές οι επιχειρήσεις που απαρτίζουν τον τουριστικό τομέα μιας αγοράς και αποτελούνται από ένα μίγμα ιδιωτικών και κυβερνητικών οργανισμών και τουριστικών πόρων (π.χ. μουσεία, αεροδρόμια, ακτές κ.τ.λ.) ισοδυναμούν με την τουριστική προσφορά. Από την άλλη ο εγχώριος τουρισμός συνδυαστικά με τον αλλοδαπό δημιουργούν την τουριστική ζήτηση. (Ηγουμενάκης,1996).

1.3 Είδη και μορφές του Τουρισμού.

Σύμφωνα με τους καθηγητές P. Bernecker (1962) και C. Kaspar (1975), η τουριστική ανάπτυξη αρχίζει με τη λήψη της απόφασης για πραγματοποίηση επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο και τη χορήγηση ειδικών κινήτρων προς τους ιδιώτες για τη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων. Κατά κανόνα αυτό σημαίνει ότι οι τουριστικοί πόροι μιας χώρας ή μιας περιοχής γίνονται προσιτοί στο διεθνή τουρισμό.

Θεωρητικά είναι δυνατή η ανάπτυξη όλων των ειδών και μορφών τουρισμού σε μια χώρα. Ωστόσο, κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες (π.χ. η έλλειψη επενδυτικών κεφαλαίων, απροθυμία των ιδιωτών για ορισμένες επενδύσεις, έλλειψη εξειδικευμένου στα τουριστικά επαγγέλματα προσωπικού), αλλά και οικολογικοί παράγοντες (π.χ. ρύπανση του περιβάλλοντος, καταστροφή της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, φτωχά αποθέματα πόσιμου νερού) επιβάλλουν, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης, σημαντικούς περιορισμούς σε τέτοιες προθέσεις.

Σύμφωνα με τον (P. Bernecker,1962 και C. Kaspar, 1975) με κριτήριο τα κίνητρα του τουρισμού και τις ανάγκες που ωθούν τα άτομα σε αυτόν, διακρίνονται τα «είδη τουρισμού». Από την άλλη οι «μορφές τουρισμού» γίνονται κατανοητές με βάση τα εξωτερικά φαινόμενα και τις επιδράσεις που προκαλεί η συμμετοχή στον τουρισμό.

1.3.1 Είδη τουρισμού.

- Τουρισμός ανάπαυσης και αναψυχής: Είναι το συχνότερο είδος τουρισμού. Έχει συνδυαστεί κυρίως με τη ξεκούραση και την ανάγκη για διακοπές. Με βάση τα μεγέθη ο τουρισμός αναψυχής καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο της τουριστικής αγοράς.
- Αγροτουρισμός: Ο τουρισμός αυτού του είδους είναι χαμηλής έκτασης και δράσης στον αγροτικό χώρο σε συνδυασμό με σεβασμό στο περιβάλλον και την παράδοση. Ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με την καθημερινότητα και τις ασχολίες της υπαίθρου. Επίσης μαθαίνει για τα τοπικά προϊόντα, τον τρόπο και τις διαδικασίες παραγωγής τους έχοντας παράλληλα τη χαρά να συμμετάσχει και να δημιουργήσει πρακτικά μέσα από τον πειραματισμό.
- Αθλητικός τουρισμός: Αφορά όλα εκείνα τα άτομα που έχουν ως κίνητρο τον αθλητισμό για να περιηγηθούν είτε ως αθλητές είτε ως θεατές σε κάποιο αθλητικό γεγονός.
- Επιλεκτικός τουρισμός: Συνδυάζει την ικανοποίηση απαιτητικών αναγκών και επιθυμιών με μοχλό την δαπάνη κατά κανόνα μεγάλων ποσών και αφορά πρόσωπα υψηλής εισοδηματικής κατηγορίας.
- Θρησκευτικός τουρισμός: Είναι ο τουρισμός ατόμων που έχουν σκοπό να επισκεφθούν τόπους λατρείας, ναούς ή μνημεία για να παρακολουθήσουν εκδηλώσεις και τελετές. Μπορεί να είναι μέρη της ενδοχώρας τους ή σε άλλη χώρα από εκείνη που διαμένουν μόνιμα.
- Οικολογικός τουρισμός: Είναι η αναζήτηση της «πράσινης» εμπειρίας που συνοδεύεται από την οικονομική στήριξη της περιβαλλοντικής διαχείρισης και την περιβαλλοντική εκπαίδευση (Fennell, 1999).
- Οικονομικός τουρισμός: Άτομα τα οποία συμμετέχουν σε συνέδρια και εκθέσεις σε διαφορετικές περιοχές από εκείνες τις δράσεις τους είναι γνώστες και λάτρεις αυτού του είδους του τουρισμού.
- Πολιτιστικός τουρισμός: Ανάγκη των τουριστών εκείνων που αρέσκονται στο είδος αυτό τουρισμού είναι η συμμετοχή σε πολιτιστικά δρώμενα και εκδηλώσεις.
- Τουρισμός υγείας: Αποτελείται από άτομα που είναι επικεντρωμένα κατά κύριο λόγο στην βελτίωση και διατήρηση της σωματικής και πνευματικής τους υγείας. Στις μέρες μας έχει ευρεία διάδοση.

1.3.2 Μορφές τουρισμού

Ανάλογα με την προέλευση της τουριστικής δραστηριότητας κάθε χώρας δημιουργούνται οι παρακάτω μορφές:

- Εγχώριος τουρισμός: Όταν οι κάτοικοι της χώρας ταξιδεύουν στο εσωτερικό της.
- Προς τα έσω τουρισμός: Όταν οι κάτοικοι άλλης χώρας επισκέπτονται τη χώρα αυτή.
- Προς τα έξω τουρισμός: Όταν οι κάτοικοι της συγκεκριμένης χώρας επισκέπτονται μια άλλη χώρα.

Ανάλογα με:

- Την εποχή του έτους υπάρχει: ο θερινός και ο χειμερινός τουρισμός.
- Τον αριθμό των συμμετεχόντων: ατομικός τουρισμός, μαζικός τουρισμός, οικογενειακός τουρισμός, τουρισμός σωματείων, συλλόγων και λεσχών.
- Την ηλικία: τουρισμός νεολαίας, τουρισμός μεσηλίκων, τουρισμός πρεσβυτέρων.
- Το κατάλυμα: ξενοδοχειακός τουρισμός, κατασκηνωτικός τουρισμός, παραξενοδοχειακός τουρισμός.
- Τις επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας: εισερχόμενος τουρισμός, εξερχόμενος τουρισμός.
- Τον τρόπο χρηματοδότησης: κοινωνικός τουρισμός, εργοστασιακός τουρισμός, τουρισμός απόρων.
- Τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά: τουρισμός πολυτελείας, παραδοσιακός τουρισμός, τουρισμός νεολαίας, κοινωνικός τουρισμός.

1.4 Τουριστική ζήτηση.

Η τουριστική ζήτηση επηρεάζεται σημαντικά από τρεις μεγάλες κατηγορίες παραγόντων και τη διαμορφώνουν ανάλογα τα ποσοστά αναχώρησης για τουρισμό. Αυτές οι κατηγορίες παραγόντων είναι οι εξής (Baretje, et.al.1972) :

- Οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες.
- Οι κοινωνικο-ψυχολογικοί ή υποκειμενικοί παράγοντες.
- Δυναμικοί παράγοντες (προβολή, σχεδιασμός).

1.4.1 Οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες.

α. Το εισόδημα: Η σύνθεση, ο τρόπος κατανομής και αυξομειώσεις των εισοδημάτων ασφαλώς και επιδρούν στην τουριστική ζήτηση. Ωστόσο στην σημερινή εποχή και μετά το ταξίδι στην ιστορία και την προσαρμογή του τουρισμού σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, το εισόδημα επηρεάζει λιγότερο.

β. Η κοινωνικο-επαγγελματική κατηγορία των τουριστών: ορίζεται ως μια συνδετική μεταβλητή του εισοδήματος και δρα ως προς τις τάσεις στη μέση διάρκεια παραμονής των τουριστών σε ένα προορισμό και στο ποσοστό αναχώρησης για τουρισμό.

γ. Οι τιμές: Είναι ευρύτατα διαδεδομένη η άποψη πως ο παράγοντας «τιμή» (Vellas, 1985), επηρεάζει σημαντικά την τουριστική ζήτηση. Πάντα λαμβάνονται υπόψη το επίπεδο των τιμών και οι εναλλαγές τους σε σχέση με το τόπο και το χρόνο σε τουριστικές περιόδους.

δ. Η επιμήκυνση της διάρκειας των διακοπών: Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αύξηση της διάρκειας των «διακοπών μετ'αποδοχών» και η εξέλιξη της τεχνολογίας επέφερε αφενός αύξηση της δημιουργικότητας και αφετέρου αύξηση του ελεύθερου χρόνου για περισσότερη συμμετοχή των ενδιαφερομένων για τουρισμό.

ε. Η δημογραφική εξέλιξη: Είναι γεγονός ότι η αύξηση του πληθυσμού, ενεργού και μη αλλά και η ηλικία του επίσης συμβάλει στο ποσοστό αναχώρησης για διακοπές.

στ) Οι τεχνολογικοί παράγοντες – Τα μεταφορικά μέσα: Η συνεχής ανακάλυψη νέων τεχνολογιών και η μείωση του κόστους και χρόνου μετακίνησης από το τόπο διαμονής στο προορισμό έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού.

ζ) Η αστικοποίηση : Είναι γνωστή η τάση για μεγαλύτερη κατανομή των πληθυσμών στα αστικά κέντρα τις τελευταίες δεκαετίες και αυτό επιδρά στην εντονότερη και μαζική εμφάνιση του τουριστικού φαινομένου .

1.4.2 Οι κοινωνικο-ψυχολογικοί παράγοντες.

α. Οι κοινωνικοί παράγοντες : Η ερμηνεία που δίνεται από την επιστήμη της κοινωνιολογίας αφορά τις καθημερινές αιτίες όπου προσδίδουν δυναμική στην τάση για διαφυγή.

β. Οι προσωπικοί παράγοντες : Από την αρχαιότητα ο άνθρωπος ταυτόχρονα με τη δική του εξέλιξη προσπαθεί να ικανοποιήσει προσωπικές ανάγκες και επιθυμίες που σχετίζονται με το εξελισσόμενο φαινόμενο των διακοπών (A.Laurent, 1973).

γ. Η ανάγκη της επικοινωνίας και διασκέδασης : Αποτελεί κοινό τόπο ότι η περίοδος των διακοπών προσφέρεται ως ευκαιρία να επικοινωνήσουν με άλλα άτομα και να περάσουν δημιουργικά σε σύγκριση με τον υπόλοιπο χρόνο όπου βρίσκονται σε ένα επίπεδο στασιμότητας.

1.4.3 Δυναμικοί παράγοντες (προβολή, σχεδιασμός):

Κατά κανόνα οι προσδοκώμενες ανάγκες και επιθυμίες ικανοποιούνται σε μεγάλο ποσοστό από το ίδιο το τουριστικό προϊόν και την περιοχή όπου προσφέρεται. Για το λόγο αυτό την περίοδο της επιλογής ο επισκέπτης είναι πιθανόν να επηρεαστεί από τους παρακάτω παράγοντες.

α. Απόσταση και προσβασιμότητα.

β. Διμερείς σχέσεις μεταξύ χώρας υποδοχής και χώρας προέλευσης των επισκεπτών.

γ. Στρατηγικές προβολής και προώθησης της χώρας υποδοχής στις χώρες προέλευσης των επισκεπτών.

δ. Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, καθώς και οι τουριστικές υπηρεσίες (τουριστική υποδομή), δηλαδή η τουριστική προσφορά της χώρας υποδοχής.

1.5 Γνωρίσματα του τουρισμού.

Ο τουρισμός ως προϊόν συνδυάζει τους φυσικούς πόρους μιας χώρας αλλά και τις υποδομές δηλαδή τις ιδιωτικές επενδύσεις στον τουριστικό τομέα όπως και την αντιμετώπιση των μόνιμων κατοίκων της χώρας στο προϊόν. Περιλαμβάνει δηλαδή ένα σύνολο χαρακτηριστικών όπως αυτό φαίνεται παρακάτω (Βαρβαρέσος, 2000).

- Αδυναμία αποθήκευσης του τουριστικού προϊόντος.
- Ανελαστικότητα του τουριστικού προϊόντος ως προς την προσφορά.
- Το τουριστικό προϊόν δεν χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό αυτοματισμού.
- Το τουριστικό προϊόν καταναλώνεται στον τόπο παραγωγής.

- Η παραγωγή και η κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος γίνεται παράλληλα και στον ίδιο χώρο.
- Η κατανάλωση των υπηρεσιών τουρισμού φέρνει την καταστροφή τους.
- Τα προϊόντα τουρισμού δεν μπορούν να υποκατασταθούν μεταξύ τους.
- Τα τουριστικά προϊόντα είναι συμπληρωματικά.
- Υπάρχει ευαισθησία της τουριστικής δραστηριότητας σε όλες τις μορφές κρίσης.
- Το μέγεθος των αρχικών επενδύσεων.

1.6 Η τουριστική προσφορά.

Είναι γνωστό ότι η τουριστική προσφορά αποτελείται από όλα εκείνα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που παρέχονται στον καταναλωτή, για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών του. Δυο μεγάλες κατηγορίες την πλαισιώνουν (Stavrakis, 1979).

- Πρωτογενής τουριστική προσφορά: Αυτή τη συνθέτει ένα σύνολο φυσικών πόρων (ήλιος, θάλασσα, βουνά) αλλά και κάθε στοιχείο της φύσης συνδυαζόμενο με ανθρώπινους πόρους (γήπεδα, μνημεία, χιονοδρομικά κέντρα) και δραστηριότητες που υποδηλώνουν τον πολιτισμό, τη γλώσσα και τις παραδόσεις.
- Δευτερογενής τουριστική προσφορά: Όσο μεγάλη και να είναι η πρωτογενής τουριστική προσφορά εάν δεν συνδυαστεί με παράλληλη ανάπτυξη της δευτερογενούς, η πρώτη θα στερούνταν χρησιμότητας. Είναι δυναμική μεταβλητή του τουριστικού κυκλώματος και αποτελείται από δυο μεγάλες υποκατηγορίες. Τον γενικό εξοπλισμό-γενικές εγκαταστάσεις και τις τουριστικές εγκαταστάσεις.

1. Οι γενικές εγκαταστάσεις προσθέτουν ποιότητα στην ζωή των κατοίκων και διευκολύνουν την καθημερινότητα τους, αλλά και την βιωσιμότητα της τουριστικής δραστηριότητας. Τέτοιες εγκαταστάσεις είναι:

- Οι τηλεπικοινωνίες και τα μεταφορικά μέσα.
- Οι τράπεζες, τα μηχανήματα αυτόματης ανάληψης και τα ταχυδρομεία.
- Εμπορικά καταστήματα και αλυσίδες τροφίμων
- Κέντρα εξυπηρέτησης πολιτών, δημόσιοι οργανισμοί, πρεσβείες και υπηρεσίες δημόσιας τάξης.

2. Οι τουριστικές εγκαταστάσεις αναπτύσσονται με συγκεκριμένο σκοπό, να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τουριστικής ροής. Είναι ο ορισμός της τουριστικής προσφοράς και αποτελείται από τις παρακάτω κατηγορίες.

α. Τουριστικά καταλύματα: Είναι ο τομέας εκείνος που προσφέρει υπηρεσίες διαμονής, εστίασης, ψυχαγωγίας και άθλησης στους επισκέπτες (CNUCED, 1973). Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ξενοδοχειακά καταλύματα, παραδοσιακά μοτέλ αλλά και οργανωμένα κάμπινγκ και ξενώνες.

β. Εγκαταστάσεις αναψυχής: Είναι ευρύτατα διαδεδομένη η άποψη ότι οι επισκέπτες έχουν ως επιθυμία την ικανοποίηση μιας σειράς αναγκών. Στα πλαίσια αυτών των αναγκών αναπτύσσονται δραστηριότητες που χαρακτηρίζουν την περιοχή υποδοχής (ΕΟΤ, 1993). Οι επισκέπτες συχνά επιλέγουν τον προορισμό τους με βάση αυτές τις προϋποθέσεις. Οι εγκαταστάσεις αυτές μπορεί να είναι:

- Εγκαταστάσεις που αναδεικνύουν το φυσικό περιβάλλον.
- Αθλητικές εγκαταστάσεις.
- Πολιτιστικές εγκαταστάσεις.
- Εγκαταστάσεις διασκέδασης.

1.7 Τύποι τουριστικών επιχειρήσεων.

1.7.1 Τουριστικά καταλύματα.

Αποτελούν πιθανώς τον ουσιαστικότερο τύπο τουριστικής δραστηριότητας αφού διαθέτουν τη διαμονή που είναι κύριο και υποχρεωτικό συστατικό του τουριστικού προϊόντος. Ανάμεσα στις διάφορες μορφές και τις κατηγορίες καταλυμάτων υφίστανται ζητήματα ποιότητας. Με σκοπό να διευκρινίσει τα παραπάνω και να ομαδοποιήσει τα καταλύματα ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ, 2001) όρισε τα «ξενοδοχεία και συναφείς εγκαταστάσεις» τα οποία συνθέτει ο επίσημος ξενοδοχειακός κλάδος (ξενοδοχεία, μοτέλ, οικοτροφεία κ.α.). Η δεύτερη συστάδα αποκαλείται «συμπληρωματικά καταλύματα» και περιλαμβάνει ιδιωτικά ενοικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκ, και άλλα σημεία διαμονής. Ανάλογα με τη λειτουργική τους μορφή, τα ξενοδοχειακά καταλύματα χωρίστηκαν σε πέντε κατηγορίες αστερών (5*, 4*, 3*, 2*, 1*) χάρη στο προεδρικό διάταγμα 43/02 «κατάταξη των κύριων καταλυμάτων σε κατηγορίες». Οι μορφές τους ταξινομήθηκαν ως εξής για την πρώτη ομάδα:

- Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου.
- Ξενοδοχεία τύπου μοτέλ.
- Ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων.
- Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου και επιπλωμένων διαμερισμάτων.

Ενώ για τα συμπληρωματικά ξενοδοχειακά καταλύματα:

- Αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα.
- Μισθωμένα δωμάτια.
- Μισθωμένα επιπλωμένα δωμάτια.

1.7.2 Τουριστικά γραφεία.

Όλοι γνωρίζουν ότι τα τουριστικά γραφεία είναι εμπορικές επιχειρήσεις που παρεμβάλλονται ανάμεσα στους επισκέπτες και σε εκείνους που διαθέτουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες. Ο τζίρος τους καθορίζεται εν πολλύς ανάλογα με το ποσοστό πωλήσεων που θα επιτύχουν. Υπάρχουν όμως και άλλες εργασίες που διενεργούν. Εκτός από το εμπόριο διοργανώνουν, επιμελούνται και διαμορφώνουν τουριστικά πακέτα αξιοποιώντας κυρίως τις παροχές του τουριστικού κλάδου.

1. Γραφεία εισερχόμενου και εξερχόμενου τουρισμού: Το γραφείο εξερχόμενου τουρισμού βρίσκεται στο τόπο προέλευσης των επισκεπτών. Είναι αρμόδιο για την διοργάνωση των ταξιδιών σε συνεννόηση με τα κατά τόπους υποδοχής εισερχόμενα γραφεία τουρισμού που αρκούνται στο καλωσόρισμα, τη μεταφορά, ξενάγηση και τη διοργάνωση εκδρομών.

2. Γραφεία γενικού και εσωτερικού τουρισμού: Απευθύνονται τόσο σε μόνιμους κάτοικους όσο και σε ξένους καταναλωτές, εντός ή εκτός συνόρων για τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Οργανώνει και πραγματοποιεί εκδρομών σε οποιοδήποτε μέρος με ιδιωτικό, ενοικιαζόμενο ή δημόσιας χρήσης μέσο μεταφοράς.
- Μεσιτεύει για την χρήση καταλύματος ή μέσω μεταφοράς.
- Αναλαμβάνει για το καταναλωτή την διαδικασία έκδοσης διαβατηρίου.
- Προσφέρει ποικίλες παροχές σε σχέση με τον τουρισμό.

Οι δυνατότητες στις παροχές που είναι σε θέση να προσφέρει ένα γραφείο εσωτερικού τουρισμού είναι περιορισμένες στα στενά γεωγραφικά όρια της χώρας που λειτουργεί. Αυτές δύναται να είναι:

- Διαθέτει και πραγματοποιεί πακέτα τουριστικών ταξιδιών εντός χώρας, ατομικά για τον κάθε πελάτη.
- Μεσιτεύει για την χρήση καταλύματος ή μέσων μεταφοράς εντός χώρας μόνο.
- Αναλαμβάνει την έκδοση εισιτηρίων για όλα τα εγχώρια δημόσια μέσα (Σωτηριάδης, 2006).

1.7.3 Ο ρόλος των οργανωτών-παραγωγών ταξιδιών (Tour Operator).

Σύμφωνα με τον (ΠΟΤ), ο «Tour Operator (T.O)» ή αλλιώς «οργανωτής-παραγωγός ταξιδιών» είναι μια «επιχείρηση υπηρεσιών» η οποία προετοιμάζει, πριν εμφανισθεί η ζήτηση, τα ταξίδια και την διαμονή των επισκεπτών. Ρυθμίζει τα μεταφορικά μέσα, εκτελώντας τις κρατήσεις στα διάφορα καταλύματα και προνοεί για όλες τις υπηρεσίες που είναι απαραίτητες στον τουριστικό προορισμό (εκδρομές, αναψυχή).

Αυτή η επιχείρηση προσφέρει μια σειρά υπηρεσιών (τουριστικό πακέτο) με τον σκοπό να πουληθούν ως ένα σύνολο είτε άμεσα από τα ίδια τα ταξιδιωτικά πρακτορεία, είτε έμμεσα με την μεσιτεία ανεξάρτητων πρακτορείων ταξιδιών. Αυτά απευθύνονται σε ομάδες ή μεμονωμένα άτομα σε μια προϋπολογισμένη τιμή και με καθορισμένες από πριν ημερομηνίες αναχώρησης και επιστροφής.

Με άλλα λόγια οι (TO) είναι επιχειρήσεις παραγωγής και διάθεσης των ομαδοποιημένων τουριστικών προϊόντων. Δημιουργούν προγράμματα διακοπών, τα προωθούν, κάνουν πωλήσεις και γενικότερα διακινούν μεγάλες μάζες ανθρώπων συνεχώς με ιδιωτικά ή μισθωμένα μεταφορικά μέσα. Σε σχέση με τη λειτουργία των οργανωτών-παραγωγών (TO), παρατηρούνται δυο μεγάλες κατηγορίες.

- Παραγωγοί χονδρέμποροι: Είναι εκείνοι οι (TO) που αρκούνται στην παραγωγή τουριστικών πακέτων που μετέπειτα διοχετεύονται στο δίκτυο διανομής των τουριστικών γραφείων.
- Παραγωγοί-χονδρέμποροι-μεταπωλητές: Στην ομάδα αυτοί εντάσσονται οι (TO) οι οποίοι οργανώνουν και διανέμουν επι αντιτίμου, οι ίδιοι μέσα από δικά τους τουριστικά γραφεία ή τα προωθούν με βοήθεια άλλων πρακτορείων.

Κεφάλαιο 2 - Οι διαστάσεις και οι επιδράσεις του Τουρισμού

2.1 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τουρισμός στην Ελλάδα αποτελεί «ατμομηχανή» για την οικονομία και βασικό πυλώνα ανάπτυξης τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και για την εικόνα που παρουσιάζει εκτός συνόρων. Για να φθάσει όμως η χώρα να πρωταγωνιστεί στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία, κυμάνθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες σε χαμηλότερα επίπεδα για να καταφέρει να αποτελεί σήμερα ένα από τα μεγάλα «brand name» στη λίστα των τουριστικών προορισμών. Ένας προορισμός που προσφέρει άφθονο ήλιο, απέραντες και καθαρές θάλασσες παράλληλα με υψηλού επιπέδου παροχές. Επιπλέον ειδικά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό στοχεύει στην εξυπηρέτηση των αναγκών του τουρισμού.

2.1.1 Τα βασικά μεγέθη του Ελληνικού τουρισμού σήμερα.

Με βάση όσα αναφέρει η τελευταία έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (W.T.O) σημειώνεται πως μόνο την τελευταία χρονιά η άνοδος των επισκεπτών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα από το εξωτερικό είναι της τάξεως του 5%. Καταλαμβάνει την 14^η θέση με βάση τις αφίξεις, την 23^η με κριτήριο τα έσοδα και την 7^η θέση για το πλεόνασμα ταξιδιωτικού ισοζυγίου.

2.1.2 Συμβολή του τουρισμού στην οικονομία.

- Σημαντική αύξηση των τουριστικών εσόδων από 10,4 δις € σε 14 δις € την τελευταία πενταετία.
- Ο τομέας του τουρισμού προσφέρει αμέσως και εμμέσως 20% έως 25% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) , σύμφωνα με μελέτη του ΣΕΤΕ.
- Αύξηση των αφίξεων από 16,4 εκατομμύρια επισκέπτες το 2011 σε 28 εκατομμύρια το 2017.
- Η απασχόληση στον κλάδο του τουρισμού ανέρχεται σε περίπου 685 χιλιάδες άτομα.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι ο τουρισμός επιτυγχάνει κάθε χρονιά να ξεπερνά κάθε προηγούμενο τόσο από μεριάς ποσοτικών αποτελεσμάτων όσο και από

ποιοτικής εξέλιξης των υπηρεσιών που προσφέρει. Την τελευταία δεκαετία ο τουρισμός αποτελεί τον πιο νευραλγικό τομέα της ελληνικής οικονομίας. Τα συνεχώς αυξανόμενα μεγέθη που επιτυγχάνει φανερώνουν ότι είναι στη λίστα με τους πιο δημοφιλείς προορισμούς ανά το κόσμο. Σε αντίθεση με άλλους τομείς της οικονομίας ο τουρισμός στη χώρα μας όχι μόνο καταφέρνει να βγαίνει αλώβητος από την οικονομική κρίση αλλά συμβάλει τα μέγιστα στον καθορισμό του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

2.2 Ο τουρισμός στην Κρήτη.

Η μεγέθυνση των τουριστικών δεδομένων στην Κρήτη όπως συνολικά και στον Ελληνικό τουρισμό αλλά και γενικότερα στο Μεσογειακό, οφείλεται στο ότι εξυπηρετεί μεγάλες μάζες που προτιμούν να κάνουν τις διακοπές τους το διάστημα του καλοκαιριού. Προέρχονται κυρίως από το βόρειο τμήμα της γηραιάς ηπείρου. Ειδικότερα ο τουρισμός για την μεγαλόνησο αποτελεί ένα συντελεστή που τα τελευταία 40 χρόνια υποβοηθά και συμπαρασύρει προς τα εμπρός την περιφερειακή ανάπτυξη. Την ουσιαστική αυτή συμβολή του τουρισμού στην τοπική οικονομία υποδηλώνει το μερίδιο που συνεισφέρει στον καθορισμό του ΑΕΠ και την γενικευμένη παροχή ευκαιριών στην απασχόληση των Κρητικών αλλά και όλων εκείνων των ημεδαπών που εργάζονται στο κλάδο του τουρισμού (Ζοπουνίδης, Σίσκος, 2006) .

Την τελευταία δεκαετία το νησί φιλοξενεί κατά μέσο όρο δύομιση εκατομμύρια επισκέπτες ετησίως. Οι κύριες μάζες τους συγκεντρώνονται στα βόρεια παράλια, φαινόμενο που επιφέρει και κάποια σοβαρά προβλήματα στις περιοχές αυτές αλλά και άνιση κατανομή πλούτου και ανάπτυξης με τις υπόλοιπες. Η Κρήτη βρίσκεται στους πιο δημοφιλείς προορισμούς για τα χαρακτηριστικά της στοιχεία όπως ήλιο, παραλίες, θάλασσα. Βρίσκεται γεωγραφικά στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, προσφέρει ιδιαίτερο οικοσύστημα που συνδυάζεται με τόπους σπάνιας φυσικής ομορφιάς. Η ιστορία και η πολιτιστική παράδοση της από τη μινωική εποχή έως σήμερα είναι παγκόσμια γνωστή. Τα πρωτότυπα ήθη και τα έθιμα, η ντοπιολαλιά και η φιλοξενία προσδίδουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και καθιστούν το νησί ως ένα μοναδικό προορισμό

2.2.1 Νομός Ηρακλείου.

Είναι γνωστό ότι είναι πιο μεγάλος νομός της Κρήτης, με πληθυσμό 304 χιλιάδων κατοίκων με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής το έτος 2011. Απλώνεται ανάμεσα στον Ψηλορείτη και Λασιθιώτικα όρη και εκτείνεται σε εμβαδόν 2.641 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Η γεωγραφική περιφέρεια Ηρακλείου είναι γεμάτη γεωφυσικές διαφορές. Υπάρχουν μεγάλοι κάμποι με κυριότερο εκείνο της Μεσσαράς που κυριαρχεί το στοιχείο της ελιάς και του αμπελιού. Από την άλλη ψηλά βουνά δεσπόζουν άλλοτε ντυμένα στα χιόνια και άλλοτε ακάλυπτα, εύφοροι λόφοι από καρποφόρα δέντρα και τέλος ατελείωτες παραλίες με χρυσαφένιες αμμουδιές ή μικρούς όμορφους κόλπους. Η περιοχή είναι η πιο πλούσια από την υπόλοιπη Κρήτη σε αξιοθέατα, με τα Μινωικά ανάκτορα της Κνωσσού, Φαιστού, Μαλίων να εντυπωσιάζουν. Η περιφέρεια Ηρακλείου προσφέρει κατάλληλη τουριστική υποδομή και προσελκύει το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου των τουριστών της Κρήτης. Συνδέεται ακτοπλοϊκά με το λιμάνι του Πειραιά και με κάποια άλλα νησιά των Κυκλάδων όπως (Τήνος, Μύκονο, Σαντορίνη, Νάξο). Το διεθνές αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» εξυπηρετεί το κύριο όγκο ταξιδιωτών με απευθείας πτήσεις charter προς τις μεγαλύτερες Ευρωπαϊκές χώρες ενώ συνδέεται με την πρωτεύουσα και την συμπρωτεύουσα και αρκετά νησιά εντός χώρας. Το υπεραστικό ΚΤΕΛ (Ηρακλείου-Λασιθίου) μεταφέρει τους επιβάτες σε όλα τα χωριά της περιφέρειας. Μέσα και κοντά στις πρωτεύουσες των τεσσάρων νομών λειτουργούν αστικά λεωφορεία.

2.2.2 Νομός Χανίων.

Ο νομός Χανίων βρίσκεται στο δυτικότερο άκρο του νησιού, υπολογίζεται ότι κατοικείται από 156.000 περίπου άτομα και εκτείνεται σε 2.375 τ. χλμ. Τα 2/3 της έκτασης του είναι ορεινές και ημιορεινές περιοχές όπου απλώνονται ψηλά βουνά και πανέμορφα φαράγγια. Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Κρήτη, στα Χανιά συναντά κανείς εναλλαγές στο φυσικό περιβάλλον ενώ ταυτόχρονα διαθέτει πολλά αρχαιολογικά σημεία. Κυρίως βυζαντινά και ενετικά μνημεία και ιστορικούς οικισμούς. Νότια του νομού φέριμποτ εκτελεί τα θαλάσσια δρομολόγια από Παλαιόχωρα Σφακίων προς Γαύδο, Λουτρό, Αγία Ρουμέλη, Σούγια. Στα βορειοδυτικά και από το λιμάνι του Καστελίου υπάρχει ακτοπλοϊκή μετάβαση στο Γύθειο, τα Κύθηρα και τις διάσημες παραλίες της Γραμβούσας και του Μπάλου. Το λιμάνι των Χανίων, η Σούδα αποτελεί νατοϊκή βάση και επιπλέον επικοινωνεί μέσω δυο εταιρειών με καθημερινά δρομολόγια από και προς Πειραιά. Τέλος σημαντικότερος τρόπος σύνδεσης, είναι το Διεθνές αεροδρόμιο Χανίων

«Ι. Δασκαλογιάννης» όπου εκτελούνται πτήσεις προς Αθήνα, Θεσσαλονίκη, ενώ προς το εξωτερικό εκτελούνται πτήσεις charter από τις περισσότερες εταιρείες για να μεταφέρουν τον τουρισμό.

2.2.3 Νομός Ρεθύμνου.

Ο νομός Ρεθύμνου έχει έκταση 1.500 τ. χλμ. και πληθυσμό που αγγίζει τους 85 χιλιάδες κατοίκους. Συνορεύει ανατολικά με το Ηράκλειο και δυτικά με τα Χανιά. Συνδυάζει ένα αντιφατικό τοπίο όπου τραχείς βουνοκορφές γειτονεύουν με εύφορες κοιλάδες και βραχώδεις ακτές καταλήγουν σε αμμώδεις παραλίες. Θεωρείται ως ο πιο ορεινός νομός του νησιού με την υψηλότερη όλων κορυφή του Ψηλορείτη στα 2.456 μετρά όπου ο μύθος βρίσκει το σπήλαιο «Ιδαίον Άντρον» να μεγαλώνει ο Δίας.

Συχνά δρομολόγια συνδέουν το λιμάνι του Ρεθύμνου με τον Πειραιά με πλοία της εταιρείας «Nel Lines» ενώ οι κάτοικοι απευθύνονται στα γειτονικά αεροδρόμια του Ηρακλείου και των Χανίων για την εξυπηρέτησή τους. Όσον αφορά το οδικό δίκτυο και τις μετακινήσεις, το υπεραστικό ΚΤΕΛ (Χανίων-Ρεθύμνου) συγκοινωνεί και με τις πιο απόμακρες περιοχές της περιφέρειας αυτής.

2.2.4 Ο Νομός Λασιθίου.

Ο νομός αυτός βρίσκεται στο ανατολικότερο μέρος του νησιού και έχει επιφάνεια 1800 τ. χλμ. ενώ μετρά 76.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα του είναι ο Άγιος Νικόλαος με ένα γραφικό λιμάνι, χτισμένο γύρο από βαθύ κόλπο. Ο νομός υπόσχεται ερημικές παραλίες και εναλλαγές τοπίων και φύσης, όπως το δημοφιλές πευκόδασος στο Σελάκανο και το άπειρου κάλους και μοναδικής ομορφιάς Φοινικοδάσος στο Βάι. Ιστορικά και αρχαιολογικά σημεία όπως η μονή Τοπλού και το ανάκτορο της Ζάκρου αναδεικνύουν τον πολιτισμό του νησιού. Η Σητεία διαθέτει αεροδρόμιο με πτήσεις να πραγματοποιούνται από και προς Ρόδο, Κάρπαθο και Κάσο. Σκάφη αναψυχής πλέον παράλληλα με αλιευτικά καΐκια κατά τις επισκέψεις τους σε Σπιναλόγκα και Χρυσή.

2.3 Κυριότερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Κρήτης.

Τα προτερήματα της Κρήτης είναι πάρα πολλά όπως προαναφέρθηκαν. Ωστόσο υπάρχουν και κάποια προβλήματα τα οποία είναι σαφώς λιγότερα αλλά σημαντικά και χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης προκειμένου να μην ανακοπεί η ανοδική πορεία του τουρισμού. Παρακάτω αναφέρονται τα πέντε κυριότερα πλεονεκτήματα:

- Ο μεγαλύτερος τουριστικός προορισμός στην Ελλάδα.
- Το μεγαλύτερο σε έκταση και πληθυσμό νησί στην Ελλάδα.
- Η μεγαλύτερη νησιωτική ακτογραμμή της χώρας.
- Πρώτο στη χώρα σε επισκεψιμότητα το μουσείο Ηρακλείου και δεύτερη ως αρχαιολογικός χώρος το παλάτι της Κνωσού μετά την Ακρόπολη Αθηνών.
- Μοναδικά φυσικά αξιοθέατα όπως το Κουρταλιώτικο Φαράγγι νότια του Ρεθύμνου ή το Φαράγγι της Σαμαριάς στα Χανιά.

Τα πέντε κυριότερα μειονεκτήματα :

- Περίπου το 80% του συνόλου των επισκεπτών κατανέμεται στο βόρειο τμήμα της μεγαλόνησου.
- Ανάλογη συγκέντρωση των μεταφορικών και ξενοδοχειακών υποδομών και επενδύσεων βόρεια του νησιού.
- Δυσανάλογα μεγάλη επιβάρυνση του αεροδρομίου του Ηρακλείου με τα $\frac{3}{4}$ της επιβατικής κίνησης .
- Ανάλογα έργα οδικής ανάπτυξης με την συγκέντρωση των επισκεπτών με αποτέλεσμα την απαξίωση μεγάλων σημείων του νησιού λόγω παλαιωμένου οδικού δικτύου με αποτέλεσμα τα τμήματα αυτά του νησιού να στερούνται πρόθεσης για επενδύσεις.
- Σχετικά μειωμένη περιβαλλοντική φροντίδα, με χαρακτηριστικό την παρουσία απορριμμάτων και σκουπιδιών σε κοινόχρηστους χώρους, ρέματα και ποτάμια που καταλήγουν στις παραλίες και αμαυρώνουν την εικόνα (Εταιρεία αναπτυξιακών μελετών ΕΠΕ, 2006).

2.4 Η συμβολή του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Κατά γενική ομολογία ο τουρισμός εκτός από την ενίσχυση της στην οικονομία, συμπράττει θετικά και στην περιφερειακή ανάπτυξη. Αρκετά μέρη στη χώρα, τα οποία

δεν είχαν προάγει την τοπική οικονομία τους ωστόσο μέσα από τον τουρισμό πέτυχαν να διαμορφώσουν την δική τους φυσιογνωμία και ταυτότητα στα πλαίσια ολόκληρης της χώρας. Κύριος παράγοντας για την περιφερειακή ανάπτυξη είναι ο φυσικός πλούτος που προσφέρει η εκάστοτε περιοχή ο οποίος δίνει την δυνατότητα να αναπτυχθούν διάφορες μορφές ενναλακτικού τουρισμού (Π. Λύτρας, 1983).

2.4.1 Πλεονεκτήματα της ανάπτυξης του τουρισμού στην περιφέρεια.

Ο τουρισμός επιφέρει αρκετά θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την ανάπτυξη σε επίπεδο περιφέρειας. Εκτός από την άμεση συμμετοχή του στην οικονομία, προσφέρει παραπάνω κέρδη όταν κινείται προς την σωστή κατεύθυνση.

- Η βιομηχανία του τουρισμού υποκινεί την δημιουργία θέσεων εργασίας.
- Η παρουσία τουρισμού στην περιφέρεια επηρεάζει θετικά την ζήτηση τοπικών προϊόντων.
- Συμβάλει θετικά στην ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών της περιφέρειας ή γειτονικών περιοχών.
- Προσελκύει τουριστικές επενδύσεις, ιδιωτικές ή δημόσιες που αποφέρουν πολλαπλά οφέλη στην οικονομία.

2.4.2 Μειονεκτήματα της ανάπτυξης του τουρισμού στην περιφέρεια.

Πέρα από κέρδη, η περιφερειακή ανάπτυξη δημιουργεί και αρνητικές επιπτώσεις στη παραγωγική βάση και την οικονομική δομή. Η αδιάκοπη αύξηση του τουρισμού μπορεί να επιφέρει έλλειψη σε διάφορους πόρους και με τη σειρά τους να λειτουργούν εις βάρος άλλων δράσεων τοπικά. Τέτοια ζητήματα είναι :

- Το φαινόμενο της εγκατάλειψης των γεωργικών εργασιών και η εξωφρενική άνοδος των τιμών της γης.
- Ο τουρισμός πολλές φορές οδηγεί σε αύξηση της κατανάλωσης των εισαγόμενων προϊόντων σε αντίθεση των εγχώριων.
- Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού καθώς και των μεγάλων ξενοδοχειακών συγκροτημάτων και έργων υποδομής, μπορεί να αλλοιώσει το φυσικό περιβάλλον τοπικά αλλά και να θέσει υπό αμφισβήτηση τις παραδοσιακές αξίες νέων όταν έρχονται σε καθημερινή επαφή με ξένους επισκέπτες (Εταιρεία αναπτυξιακών μελετών ΕΠΕ, 2006).

2.4.3 Προϋποθέσεις περιφερειακής τουριστικής ανάπτυξης.

Αποτελεί κοινό τόπο ότι ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μιας κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας. Έχει όμως τη δύναμη να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο για την οικονομία για το λόγο αυτό θα πρέπει να αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο κατά το σχεδιασμό της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι απαιτήσεις που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια είναι οι εξής:

- Φυσικές και κλιματολογικές.
- Γεωγραφικές και προσπέλασης.
- Οικονομικές και πολιτιστικές.
- Διαβίωσης

Οι προϋποθέσεις αυτές συνθέτουν την αφετηρία για την τοπική ανάπτυξη μέσω του τουρισμού. Για την εξασφάλιση όμως της δραστηριότητας και την συνέχεια της είναι φρόνιμο να συνοδεύονται με τα παρακάτω στοιχεία:

- Πολλές και μικρές τοπικές επιχειρήσεις.
- Προστασία του περιβάλλοντος.
- Εξασφάλιση της ζήτησης.
- Κατάλληλη κρατική τουριστική πολιτική.
- Μη ύπαρξη υπερειδίκευσης η οποία ίσως δημιουργήσει ζητήματα σε άλλους οικονομικούς παράγοντες.

Μέρος II

Κεφάλαιο 3 –Μεθοδολογία Έρευνας - Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα και Κάμπινγκ.

Η Δευτερογενής Έρευνα διεξάγεται με τη συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων που έχουν ήδη συλλεχθεί στα πλαίσια προηγούμενης πρωτογενούς έρευνας από την Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ (3μηνιαίες αναφορές των ξενοδοχείων και λοιπών καταλυμάτων) και σύνοψη τους κατ' έτος σε απογραφικά δελτία.

3.1 Αφίξεις σε Ξενοδοχειακά Καταλύματα και Κάμπινγκ.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τις αφίξεις επισκεπτών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά τη περίοδο 2003-2016 παρατηρείται από τον πίνακα 1 ότι για σύνολο των επισκεπτών, στο σύνολο της χώρας η άνοδος είναι της τάξεως 47,2%. Σε σχέση με το σύνολο της χώρας, η περιφέρεια Κρήτης καταγράφει σημαντικά μεγαλύτερη αύξηση με ποσοστό της τάξεως 90,5% την ίδια περίοδο. Ειδικότερα, πρώτος σε επίπεδο μεταβολής έρχεται ο νομός Λασιθίου με αύξηση 107,2% και μέσο όρο 393.115 ξενοδοχειακές αφίξεις ανά χρονιά. Δεύτερος έρχεται ο νομός Χανίων με βάση το ποσοστό της αύξησης που αγγίζει το 91,8% και την ίδια θέση θα είχε με κριτήριο τις κατά μέσο όρο ξενοδοχειακές αφίξεις που είναι 619.205. Τη σκυτάλη παίρνει ο νομός Ηρακλείου με σχεδόν διπλάσιες αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα του και συγκεκριμένα 1.130.415 και το άθροισμα το μεταβολών φτάνει το 89%. Τέλος και πάντα για το ίδιο διάστημα, ο νομός Ρεθύμνου σημειώνει τις λιγότερες κατά μέσο όρο ξενοδοχειακές αφίξεις, 385.478 και τη μικρότερη συνολική αύξηση με 83,6% σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς¹.

Μ.Ο/ Συν.	Σύνολο		Αλλοδαποί		Ημεδαποί	
Λασιθίου	393.115	107,2%	340.572	120,5%	52.542	-5,3%
Χανίων	619.205	91,8%	504.145	112,6%	115.060	18,0%
Ηρακλείου	1.130.415	89,0%	998.763	93,5%	131.652	57,3%
Ρεθύμνου	385.478	83,6%	331.444	81,1%	54.035	134,3%
Κρήτη	2.528.213	90,5%	2.174.924	98,6%	353.289	44,3%
Σύν. Χώρας	15.741.911	47,2%	9.478.789	72,1%	6.263.123	10,5%

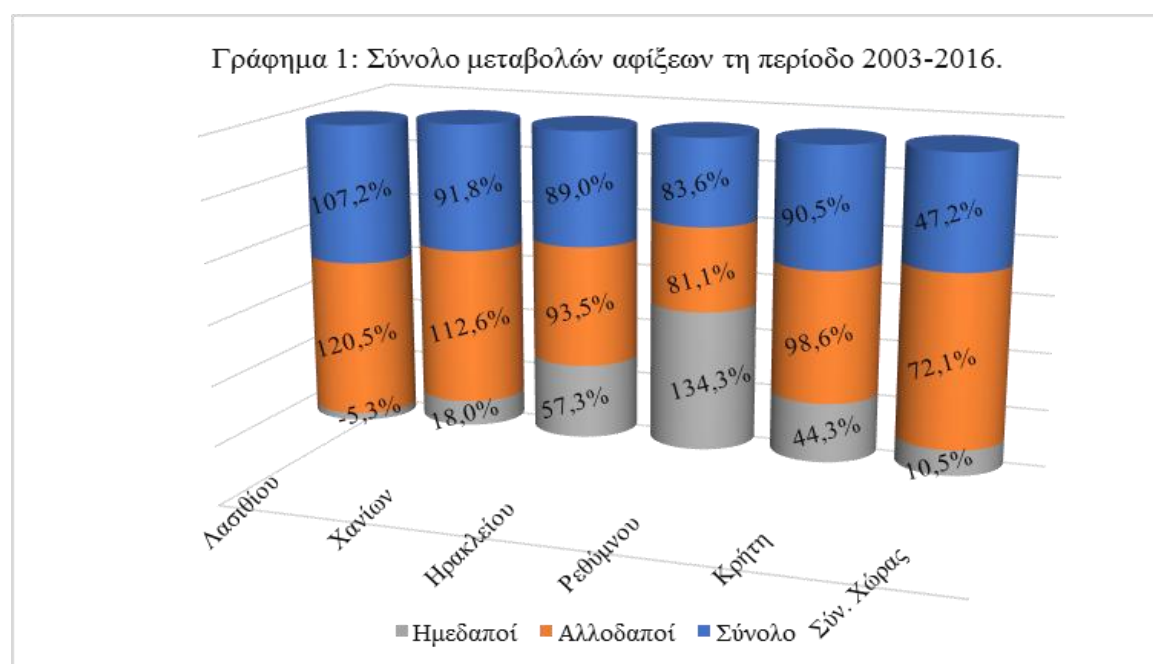
Τύπος υπολογισμού του Μ.Ο.

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n}$$

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Άξιο αναφοράς είναι το ποσοστό αύξησης των αλλοδαπών επισκεπτών στην περιφέρεια Κρήτης 98,6% σε σχέση με το σύνολο της χώρας όπου παρουσιάζει μικρότερο άθροισμα μεταβολών και ποσοστού της τάξεως 72,1% στις αφίξεις αλλοδαπών αντί αύξησης μόλις 10,5% στις ξενοδοχειακές αφίξεις στον εγχώριο τουρισμό σε αντίθεση με την Κρήτη όπου με 44,3% σύνολο μεταβολών δείχνει υπερτερεί ξανά. Ο νομός Λασιθίου εμφανίζει τις εντονότερες αντιθέσεις με 120,5% συνολική αύξηση στις αφίξεις ξένων έναντι της αποθαρρυντικής μείωσης 5,3% ημεδαπών κατά τα έτη 2003-2016. Για την ίδια χρονική περίοδο ο νομός Ρεθύμνου παρόλο που έχει την μικρότερη συνολική αύξηση 83,6% από τους υπόλοιπους νομούς στις αλλοδαπές ξενοδοχειακές αφίξεις, καταγράφει συνολική άνοδο 134,3% στις εγχώριες ξενοδοχειακές αφίξεις.

Συμπληρωματικά για καλύτερη κατανόηση των μεταβολών παρατίθεται το γράφημα 1:



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Ενδεικτικά στη Περιφέρεια Κρήτης το 2016 σημειώθηκαν 12.551 αφίξεις σε Κάμπινγκ και 341.091 σε ολόκληρη την Χώρα. Επειδή είναι πολύ μικρός ο αριθμός σε σχέση με τις αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα δεν θα γίνει ξεχωριστή αναφορά. Οι αριθμοί αυτοί προσεγγίζουν κατά πολύ τον μέσο όρο στο διάστημα της έρευνας.

3.1.1 Οι αφίξεις στο νομό Ηρακλείου.

Πίνακας 2: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ηρακλείου.

Έτος	Σύνολο	επι % μεταβ.	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	Ημεδαποί	επι % μεταβ.
2003	735.855		640.885		94.970	
2004	868.594	18,0%	753.322	17,5%	115.272	21,4%
2005	784.474	-9,7%	678.918	-9,9%	105.556	-8,4%
2006	829.133	5,7%	724.714	6,7%	104.419	-1,1%
2007	1.050.491	26,7%	893.270	23,3%	157.221	50,6%
2008	1.032.598	-1,7%	875.007	-2,0%	157.591	0,2%
2009	1.033.450	0,1%	878.157	0,4%	155.293	-1,5%
2010	1.068.060	3,3%	929.741	5,9%	138.319	-10,9%
2011	1.199.970	12,4%	1.060.489	14,1%	139.481	0,8%
2012	1.230.492	2,5%	1.101.368	3,9%	129.124	-7,4%
2013	1.391.861	13,1%	1.267.549	15,1%	124.312	-3,7%
2014	1.465.885	5,3%	1.331.486	5,0%	134.399	8,1%
2015	1.474.729	0,6%	1.334.621	0,2%	140.108	4,2%
2016	1.660.224	12,6%	1.513.158	13,4%	147.066	5,0%

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Ο νομός Ηρακλείου χαιρεί των περισσότερων ξενοδοχειακών αφίξεων σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Κρήτης σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα 2. Ο νομός καταγράφει σε σύνολο τις λιγότερες αφίξεις του, 735.855 κατά την έναρξη της έρευνας το 2003 ενώ τις περισσότερες το έτος 2016 με 1.660.224 αφίξεις επισκεπτών. Έως το 2007 παρατηρούνται διακυμάνσεις στο σύνολο της τουριστικής κίνησης με τη τάση να είναι ανοδική. Η χρονιά με τη μεγαλύτερης μείωση είναι το 2005 με 9,9% στους αλλοδαπούς και 8,4% στους ημεδαπούς τουρίστες. Ωστόσο από το 2008 και έπειτα καταγράφονται 8 διαδοχικά έτη αύξησης με τον εσωτερικό τουρισμό του Ηρακλείου να απογειώνεται σε απόλυτα νούμερα. Η χρονιά με την μεγαλύτερη άνοδο είναι το 2007 με 23,3% στους αλλοδαπούς και το εντυπωσιακό 50,6% στους ημεδαπούς τουρίστες.

3.1.2 Οι αφίξεις στον νομό Χανίων.

Η γεωγραφική περιφέρεια των Χανίων φαίνεται από τον πίνακα 3 να σημειώνει το 2003 τις λιγότερες της αφίξεις 386.969 σε σύνολο, ενώ τις περισσότερες 888.764 το 2016. Οι αφίξεις των αλλοδαπών επηρεάζουν σημαντικά από το 2011 αφενός γιατί αυξάνονται ραγδαία και αφετέρου επειδή ο εγχώριος τουρισμός παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις.

Το 2005 σημειώνεται η μεγαλύτερη μείωση στο σύνολο της τάξεως του 11,2% το οποίο επηρεάζεται κυρίως από τη μεγάλη μείωση 15,5% των αλλοδαπών. Το 2011 παρατηρείται σημαντική αύξηση του συνόλου των αφίξεων της τάξεως του 24,5%. Το ποσοστό αυτό αποτελείται από αύξηση 36,7% αλλοδαπών έναντι μείωσης 15% των αφίξεων ημεδαπών.

Πίνακας 3: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Χανίων.						
Έτος	Σύνολο	επι % μεταβ.	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	Ημεδαποί	επι % μεταβ.
2003	386.696		287.724		98.972	
2004	463.132	19,8%	347.544	20,8%	115.588	16,8%
2005	411.274	-11,2%	293.816	-15,5%	117.458	1,6%
2006	436.542	6,1%	327.775	11,6%	108.767	-7,4%
2007	506.270	16,0%	387.413	18,2%	118.857	9,3%
2008	548.722	8,4%	422.786	9,1%	125.936	6,0%
2009	568.439	3,6%	429.822	1,7%	138.617	10,1%
2010	595.427	4,7%	454.914	5,8%	140.513	1,4%
2011	741.276	24,5%	621.887	36,7%	119.389	-15,0%
2012	678.100	-8,5%	578.820	-6,9%	99.280	-16,8%
2013	777.499	14,7%	670.653	15,9%	106.846	7,6%
2014	823.552	5,9%	722.270	7,7%	101.282	-5,2%
2015	843.179	2,4%	735.232	1,8%	107.947	6,6%
2016	888.764	5,4%	777.374	5,7%	111.390	3,2%

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.1.3 Οι αφίξεις στον νομό Λασιθίου.

Από τον πίνακα 4 παρατηρείτε ότι ο νομός Λασιθίου σε αντίθεση με τους υπολοίπους νομούς της Κρήτης παρουσιάζει πτώση σε δυο σημεία. Στην πρώτη περίπτωση το 2010 παρατηρείται αρνητική μεταβολή τις τάξεως του 1,9% στο σύνολο των αφίξεων. Ωστόσο την μεθεπόμενη χρονιά, το 2012 δηλαδή σημειώνεται καθίζηση με 4,3% που προέρχεται από την απογοητευτική πτώση στις αφίξεις ημεδαπών κατά 33,4%. Στον αντίποδα αρκετά μεγάλη αύξηση στις αφίξεις επισκεπτών καταγράφεται το 2016, το 2011 και το 2009 με ποσοστά μεταβολής 18,6%, 16,8% και 15,8% αντίστοιχα. Το σύνολο έχει διαμορφωθεί κυρίως λόγω της σημαντικής προσφοράς στις αφίξεις, αλλοδαπών επισκεπτών.

Έτος	Σύνολο	επι % μεταβ.	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	Λασιθι	επι % μεταβ.
2003	226.991		187.547		39.444	
2004	256.740	13,1%	205.261	9,4%	51.479	30,5%
2005	257.225	0,2%	204.839	-0,2%	52.386	1,8%
2006	293.504	14,1%	245.328	19,8%	48.176	-8,0%
2007	311.511	6,1%	257.108	4,8%	54.403	12,9%
2008	344.377	10,6%	280.584	9,1%	63.793	17,3%
2009	398.683	15,8%	324.134	15,5%	74.549	16,9%
2010	391.235	-1,9%	320.669	-1,1%	70.566	-5,3%
2011	457.073	16,8%	387.697	20,9%	69.376	-1,7%
2012	437.521	-4,3%	391.302	0,9%	46.219	-33,4%
2013	472.612	8,0%	431.844	10,4%	40.768	-11,8%
2014	519.227	9,9%	478.973	10,9%	40.254	-1,3%
2015	520.067	0,2%	478.148	-0,2%	41.919	4,1%
2016	616.839	18,6%	574.580	20,2%	42.259	0,8%

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.1.4 Οι αφίξεις στον νομό Ρεθύμνου.

Τέλος ο παρακάτω πίνακας 5, δείχνει ότι οι αφίξεις στο νομό Ρεθύμνου από το 2003 μέχρι το 2005 εμφανίζουν διακυμάνσεις. Ωστόσο η ανοδική τάση μέχρι το 2016 ανακόπτεται από πτώση με ποσοστό 1,8% το 2008 και τη χειρότερη για το σύνολο του εσωτερικού τουρισμού χρονιά 2012, με καθίζηση 8%. Ειδικής μνείας χρήζει η χρονιά του 2007, που με συνολική αύξηση 25,2% στις αφίξεις επισκεπτών να καθορίζεται εν' πολύς από το εντυπωσιακό 20,6% στους αλλοδαπούς και το μικρότερης βαρύτητας 50,7% στους ημεδαπούς τουρίστες. Μεγάλη αύξηση παρατηρείται και τα έτη 2004, 2013 και 2016 με διψήφια ποσοστά αφίξεων για εγχώριους και ξένους τουρίστες.

Έτος	Σύνολο	επι % μεταβ.	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	Ημεδαποί	επι % μεταβ.
2003	255.725		224.914		30.811	
2004	291.265	13,9%	248.728	10,6%	42.537	38,1%
2005	279.706	-4,0%	237.053	-4,7%	42.653	0,3%
2006	294.588	5,3%	249.134	5,1%	45.454	6,6%
2007	368.867	25,2%	300.347	20,6%	68.520	50,7%
2008	362.045	-1,8%	310.911	3,5%	51.134	-25,4%
2009	382.725	5,7%	306.591	-1,4%	76.134	48,9%
2010	410.092	7,2%	339.262	10,7%	70.830	-7,0%
2011	427.417	4,2%	368.212	8,5%	59.205	-16,4%
2012	393.195	-8,0%	344.773	-6,4%	48.422	-18,2%
2013	433.403	10,2%	378.384	9,7%	55.019	13,6%
2014	453.341	4,6%	406.826	7,5%	46.515	-15,5%
2015	490.741	8,2%	444.866	9,4%	45.875	-1,4%
2016	553.585	12,8%	480.209	7,9%	73.376	59,9%

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.1.5 Οι αφίξεις στην χώρα και στην π. Κρήτης.

Στο γράφημα 2 απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη των αφίξεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ. Οι στήλες δείχνουν τα μεγέθη της περιφέρειας Κρήτης στον αριστερό άξονα ενώ οι γραμμές παρουσιάζουν την εξέλιξη των αφίξεων στο σύνολο της χώρας. Είναι φανερό ότι στη Κρήτη υπερδιπλασιάζονται οι αφίξεις της σε αντίθεση με τη χώρα όπου παρόλο την άνοδο που σημειώνεται η αύξηση δεν ξεπερνά το 50%. Στη Κρήτη το σύνολο των αφίξεων είναι αυξανόμενο εκτός το 2005 και 2012 που μειώνονται ταυτόχρονα ημεδαπές και αλλοδαπές αφίξεις. Στη χώρα τα έτη 2004, 2008 αλλά και 2010, 2012 καταγράφεται κάμψη των αφίξεων. Ωστόσο από το 2004 και μετά γίνεται φανερή η απόκλιση των ημεδαπών και αλλοδαπών αφίξεων της χώρας ως αποτέλεσμα της ανόδου και της στασιμότητας αντίστοιχα του τουρισμού τους.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

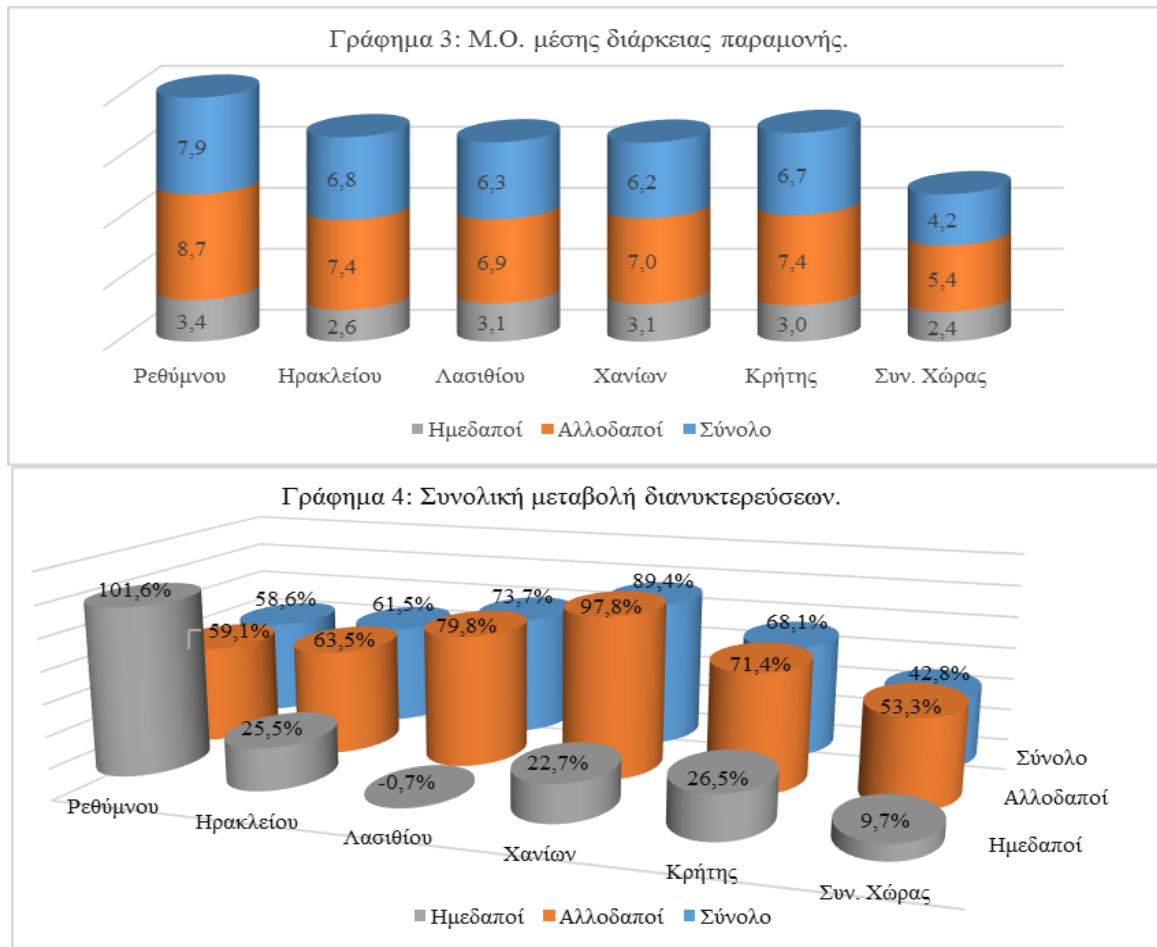
3.2 Διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχειακά καταλύματα και Κάμπινγκ.

Πάντα με οδηγό τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τις διανυκτερεύσεις εσωτερικού τουρισμού σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά τη περίοδο 2003-2016 παρατηρείται από τον πίνακα 6 για το μέσο όρο των διανυκτερεύσεων, τη μεταβολή και το μέσο όρο της μέσης διάρκειας διανυκτερεύσεων ανά χρονιά προκύπτει. Για το σύνολο της χώρας οι διανυκτερεύσεις επισκεπτών μεταβάλλονται θετικά με ποσοστό της τάξεως του 42,8%. Αύξηση που οφείλεται κυρίως στη θετική μεταβολή του 53,3% για τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών επισκεπτών οι οποίοι κατά μέσο όρο μένουν μέχρι 5,4 βράδια ενώ μόλις 2,4 νύχτες οι ημεδαποί. Σε σχέση με τη χώρα στην Κρήτη οι επισκέπτες κατά μέσο όρο διαμένουν για 6,7 νύχτες. Ειδικότερα 7,4 βραδιές οι αλλοδαποί σε αντίθεση με τις 3 βραδιές που παραμένουν οι ημεδαποί. Η περιφέρεια Κρήτης παρουσιάζει 68,1% αύξηση στις διανυκτερεύσεις επισκεπτών και ποιο συγκεκριμένα αύξηση 71,4% στις αλλοδαπές και 26,5% στις ημεδαπές διανυκτερεύσεις.

Πίνακας 6: Μ.Ο και σύνολο μεταβολών των διανυκτερεύσεων κατά τη περίοδο 2003-2016.									
Μ.Ο/συν%	Σύνολο		ΜΔ	Αλλοδαποί		ΜΔ	Ημεδαποί		ΜΔ
Ρεθύμνου	3.020.136	58,6%	7,9	2.835.987	59,1%	8,7	184.149	101,6%	3,4
Ηρακλείου	7.531.973	61,5%	6,8	7.192.057	63,5%	7,4	339.916	25,5%	2,6
Λασιθίου	2.426.070	73,7%	6,3	2.260.668	79,8%	6,9	165.402	-0,7%	3,1
Χανίων	3.813.611	89,4%	6,2	3.454.163	97,8%	7,0	359.448	22,7%	3,1
Κρήτης	16.791.790	68,1%	6,7	15.742.875	71,4%	7,4	1.048.915	26,5%	3,0
Συν. Χώρας	66.136.509	42,8%	4,2	50.772.998	53,3%	5,4	15.363.511	9,7%	2,4
*Ο δείκτης ΜΔ δειχνει κατά μέσο όρο τη διάρκεια διανυκτερεύσεων ανα άφιξη.									

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι για τον νομό Ρεθύμνου κατά μέσο όρο η διάρκεια παραμονής ενός τουρίστα είναι 7,9 νύχτες. Πιο αναλυτικά οι αλλοδαποί διαμένουν έως και 8,7 βραδιές σε αντίθεση με τους ημεδαπούς όπου παραμένουν για 3,4 βραδιές. Σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Κρήτης, τα Χανιά καταγράφουν την χαμηλότερη κατά μέσο όρο διάρκεια παραμονής ανά άφιξη με 6,2 περίπου βράδια. Ειδικότερα 7 νύχτες για τους αλλοδαπούς και περίπου 3,1 νύχτες για τον εγχώριο τουρισμό. Συμπληρωματικά για καλύτερη κατανόηση των μεταβολών αλλά και του μέσου όρου της μέσης διάρκειας παραμονής παρατίθενται τα παρακάτω γραφήματα.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Ενδεικτικά στη Περιφέρεια Κρήτης το 2016 σημειώθηκαν 41.413 διανυκτερεύσεις σε Κάμπινγκ και 1.617.625 σε ολόκληρη την Χώρα. Επειδή είναι πολύ μικρός ο αριθμός σε σχέση με τις διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα δεν θα γίνει ξεχωριστή αναφορά. Οι αριθμοί αυτοί προσεγγίζουν κατά πολύ τον μέσο όρο στο διάστημα της έρευνας.

3.2.1 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Ρεθύμνου.

Ο νομός Ρεθύμνου δεν είναι στις πρώτες θέσεις σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε απόλυτα νούμερα ίσως γιατί μειονεκτεί λόγω έλλειψης αεροδρομίου και ακτοπλοϊκών δρομολογίων και επειδή έχει μικρότερη γεωγραφική έκταση σε σχέση με τους άλλους νομούς της Κρήτης. Ωστόσο με βάση τη μέση διάρκεια παραμονής των επισκεπτών, που παρατηρείται από τον παραπάνω πίνακα 6 ότι το Ρέθυμνο κερδίζει τις εντυπώσεις διατηρώντας τις καλύτερες επιδόσεις και σε αλλοδαπούς αλλά και ημεδαπούς τουρίστες. Σύμφωνα με το πίνακα 7 για το σύνολο των διανυκτερεύσεων καταγράφει δυο χρονιές

αρνητική μεταβολή, το 2005 με ποσοστό 5,7% και το 2012 με 5,8%. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώνεται το 2009 με 78,8% στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών. Κυρίως πριν το 2009 και μετά παρότι διακρίνονται έντονες διακυμάνσεις, ο εγχώριος τουρισμός αυξάνει τις διανυκτερεύσεις του. Οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών κινούνται αυξητικά παράλληλα με τις αφίξεις. Το 2005 και 2012 είναι τα τουριστικά έτη που κινήθηκαν υποτονικά στο διάστημα που λαμβάνει υπόψη του ο ερευνητής.

Πίνακας 7: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ρεθύμνου.

	Σύνολο	επι % μεταβ.	ΜΑ	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ	Ημεδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ
2003	2.247.478		8,8	2.137.140		9,5	110.338		3,6
2004	2.434.817	8,3%	8,4	2.299.058	7,6%	9,2	135.759	23,0%	3,2
2005	2.294.923	-5,7%	8,2	2.159.396	-6,1%	9,1	135.527	-0,2%	3,2
2006	2.401.787	4,7%	8,2	2.257.141	4,5%	9,1	144.646	6,7%	3,2
2007	2.753.836	14,7%	7,5	2.517.363	11,5%	8,4	236.473	63,5%	3,5
2008	2.949.517	7,1%	8,1	2.779.593	10,4%	8,9	169.924	-28,1%	3,3
2009	2.956.171	0,2%	7,7	2.652.417	-4,6%	8,7	303.754	78,8%	4,0
2010	3.116.328	5,4%	7,6	2.865.371	8,0%	8,4	250.957	-17,4%	3,5
2011	3.327.130	6,8%	7,8	3.121.155	8,9%	8,5	205.975	-17,9%	3,5
2012	3.132.777	-5,8%	8,0	2.965.694	-5,0%	8,6	167.083	-18,9%	3,5
2013	3.454.682	10,3%	8,0	3.256.095	9,8%	8,6	198.587	18,9%	3,6
2014	3.614.727	4,6%	8,0	3.439.226	5,6%	8,5	175.501	-11,6%	3,8
2015	3.684.352	1,9%	7,5	3.523.023	2,4%	7,9	161.329	-8,1%	3,5
2016	3.913.377	6,2%	7,1	3.731.143	5,9%	7,8	182.234	13,0%	2,5

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.2.2 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Ηρακλείου.

Πίνακας 8: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Ηρακλείου.

	Σύνολο	επι % μεταβ.	ΜΑ	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ	Ημεδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ
2003	5.664.194		7,7	5.375.725		8,4	288.469		3,0
2004	5.949.908	5,0%	6,9	5.626.951	4,7%	7,5	322.957	12,0%	2,8
2005	5.830.802	-2,0%	7,4	5.545.503	-1,4%	8,2	285.299	-11,7%	2,7
2006	6.247.331	7,1%	7,5	5.961.391	7,5%	8,2	285.940	0,2%	2,7
2007	7.179.317	14,9%	6,8	6.783.046	13,8%	7,6	396.271	38,6%	2,5
2008	7.316.118	1,9%	7,1	6.929.713	2,2%	7,9	386.405	-2,5%	2,5
2009	6.889.311	-5,8%	6,7	6.463.299	-6,7%	7,4	426.012	10,3%	2,7
2010	7.273.154	5,6%	6,8	6.900.023	6,8%	7,4	373.131	-12,4%	2,7
2011	7.995.725	9,9%	6,7	7.638.887	10,7%	7,2	356.838	-4,4%	2,6
2012	7.867.785	-1,6%	6,4	7.560.918	-1,0%	6,9	306.867	-14,0%	2,4
2013	8.981.376	14,2%	6,5	8.665.849	14,6%	6,8	315.527	2,8%	2,5
2014	9.105.533	1,4%	6,2	8.777.685	1,3%	6,6	327.848	3,9%	2,4
2015	9.058.914	-0,5%	6,1	8.707.170	-0,8%	6,5	351.744	7,3%	2,5
2016	10.088.159	11,4%	6,1	9.752.640	12,0%	6,4	335.519	-4,6%	2,3

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Ο μεγαλύτερος σε αφίξεις νομός της Κρήτης παρουσιάζει και τις περισσότερες διανυκτερεύσεις από το 2003 με συνολικά περίπου 107 εκατομμύρια. Από τον παραπάνω πίνακα 8 φαίνονται οι επιδόσεις του στην μέση διάρκεια παραμονής τον αφήνουν πίσω από το Ρέθυμνο. Ειδικότερα ως το 2010 αυξομειώνεται η μέση διάρκεια παραμονής των επισκεπτών και από εκεί και έπειτα μειώνεται συνεχώς για να καταλήξει στις 6,1 διανυκτερεύσεις ανά άφιξη. Η μεγαλύτερη αύξηση πραγματοποιείται το 2007, 14,9% περισσότερες διανυκτερεύσεις σε σχέση με το 2006 αποτελούμενες από την εντυπωσιακή με 38,6% αύξηση στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών και το 13,8% των αλλοδαπών αντίστοιχα. Το 2009 η μεγαλύτερη πτώση με 5,8% στο σύνολο των επισκεπτών, επηρεασμένη από τη μείωση με 6,7% των διανυκτερεύσεων ξένων επισκεπτών.

3.2.3 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Λασιθίου.

Αυτό που πρέπει να επισημανθεί για τα αποτελέσματα του νομού Λασιθίου, αφορά το σύνολο των διανυκτερεύσεων που έχει σχεδόν διπλασιαστεί κατά το διάστημα της έρευνας. Ειδικότερα από 1.679.042 διανυκτερεύσεις το τουριστικό έτος 2003 σημειώνει άνοδο στις 3.364.807 το 2016. Όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών επισκεπτών ακολουθούν άνοδική πορεία από το 2006 έως σήμερα για 11 συνεχόμενα έτη. Η πορεία στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών είναι απογοητευτική. Συγκεκριμένα καταγράφεται οριακή μείωση της τάξεως 0,7% από το 2003 μέχρι και το 2016 όπως φαίνεται από τον πίνακα 9.

Πίνακας 9: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Λασιθίου.									
	Σύνολο	επι % μεταβ.	ΜΑ	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ	Ημεδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ
2003	1.679.042		7,4	1.534.958		8,2	144.084		3,7
2004	1.798.456	7,1%	7,0	1.625.250	5,9%	7,9	173.206	20,2%	3,4
2005	1.749.387	-2,7%	6,8	1.573.059	-3,2%	7,7	176.328	1,8%	3,4
2006	1.995.611	14,1%	6,8	1.834.897	16,6%	7,5	160.714	-8,9%	3,3
2007	2.155.518	8,0%	6,9	1.977.053	7,7%	7,7	178.465	11,0%	3,3
2008	2.184.666	1,4%	6,3	1.976.356	0,0%	7,0	208.310	16,7%	3,3
2009	2.289.662	4,8%	5,7	2.046.491	3,5%	6,3	243.171	16,7%	3,3
2010	2.274.854	-0,6%	5,8	2.052.611	0,3%	6,4	222.243	-8,6%	3,1
2011	2.663.916	17,1%	5,8	2.459.768	19,8%	6,3	204.148	-8,1%	2,9
2012	2.603.128	-2,3%	5,9	2.466.948	0,3%	6,3	136.180	-33,3%	2,9
2013	2.982.256	14,6%	6,3	2.866.150	16,2%	6,6	116.106	-14,7%	2,8
2014	3.042.970	2,0%	5,9	2.928.919	2,2%	6,1	114.051	-1,8%	2,8
2015	3.180.705	4,5%	6,1	3.065.513	4,7%	6,4	115.192	1,0%	2,7
2016	3.364.807	5,8%	5,5	3.241.382	5,7%	5,6	123.425	7,1%	2,9

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.2.4 Οι διανυκτερεύσεις στον νομό Χανίων.

Η μέση διάρκεια παραμονής ενός επισκέπτη στο Νομό Χανίων δεν αποτελεί το δυνατό σημείο του τουρισμού του κι αυτό γιατί η αναλογία διανυκτερεύσεις ανά άφιξη βρίσκεται χαμηλά και δεν αποκλίνει σημαντικά διαχρονικά όπως παρατηρείται από τον πίνακα 10. Ωστόσο ο νομός Χανίων έχει το υψηλότερο ποσοστό μεταβολής στο σύνολο των διανυκτερεύσεων με 89,4%. Περίπου δύομισή φορές αυξήθηκαν οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών επισκεπτών από το 2003 έως και το 2016, περισσότερες από κάθε άλλη χρονιά για τον νομό. Αντίθετα στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών σημειώνονται έντονες διακυμάνσεις για να καταλήξουν ελάχιστα αυξημένες το 2016. Εν 'κατακλείδι ο υπερδιπλασιασμός στο σύνολο των αφίξεων βλ. πίνακα 3 αλλά και των διανυκτερεύσεων βλ. πίνακα 10, φανερώνει τη δυναμική του νομού ως δημοφιλής τουριστικός προορισμός.

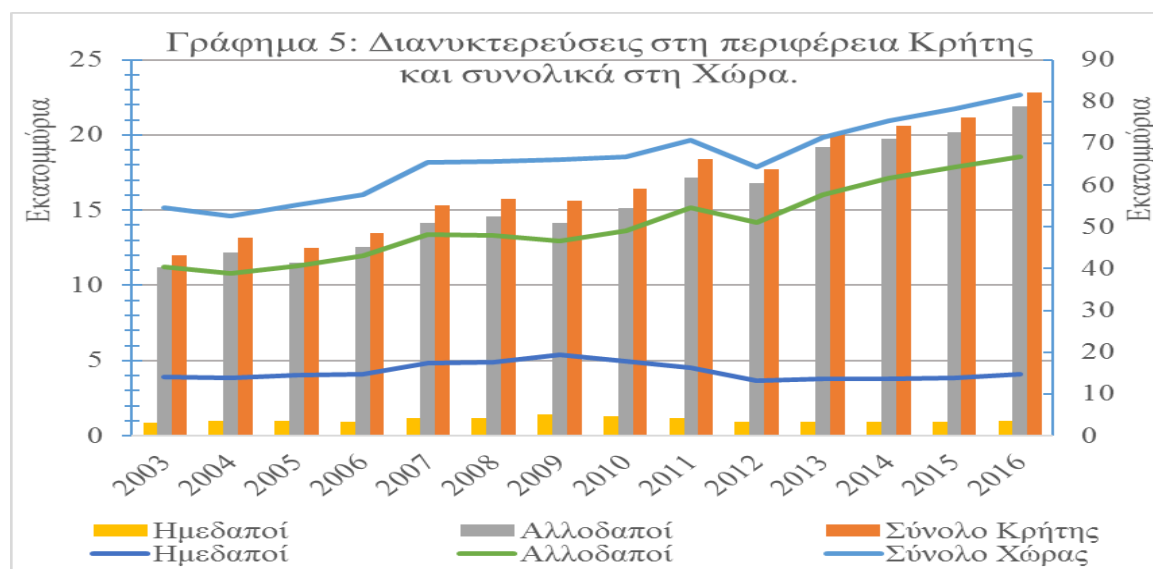
Πίνακας 10: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ Χανίων.									
	Σύνολο	επι % μεταβ.	ΜΑ	Αλλοδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ	Ημεδαποί	επι % μεταβ.	ΜΑ
2003	2.419.510		6,3	2.121.981		7,4	297.529		3,0
2004	2.976.576	23,0%	6,4	2.628.341	23,9%	7,6	348.235	17,0%	3,0
2005	2.624.686	-11,8%	6,4	2.256.280	-14,2%	7,7	368.406	5,8%	3,1
2006	2.824.487	7,6%	6,5	2.504.582	11,0%	7,6	319.905	-13,2%	2,9
2007	3.236.265	14,6%	6,4	2.881.357	15,0%	7,4	354.908	10,9%	3,0
2008	3.279.015	1,3%	6,0	2.888.132	0,2%	6,8	390.883	10,1%	3,1
2009	3.486.311	6,3%	6,1	3.006.957	4,1%	7,0	479.354	22,6%	3,5
2010	3.784.729	8,6%	6,4	3.308.941	10,0%	7,3	475.788	-0,7%	3,4
2011	4.382.003	15,8%	5,9	3.946.177	19,3%	6,3	435.826	-8,4%	3,7
2012	4.103.766	-6,3%	6,1	3.789.694	-4,0%	6,5	314.072	-27,9%	3,2
2013	4.711.822	14,8%	6,1	4.411.515	16,4%	6,6	300.307	-4,4%	2,8
2014	4.863.613	3,2%	5,9	4.568.342	3,6%	6,3	295.271	-1,7%	2,9
2015	5.214.968	7,2%	6,2	4.896.194	7,2%	6,7	318.774	8,0%	3,0
2016	5.482.804	5,1%	6,2	5.149.784	5,2%	6,6	333.020	4,5%	3,0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.2.5 Οι διανυκτερεύσεις στην χώρα και στην π. Κρήτης.

Στο γράφημα 5, καταγράφεται η διαχρονική εξέλιξη των διανυκτερεύσεων σε σύνολο επισκεπτών αλλά και αναλυτικότερα αλλοδαπούς και ημεδαπούς. Η περιφέρεια Κρήτης έως το 2004 έχει αύξηση στις διανυκτερεύσεις αντίθετα με τις συνολικές διανυκτερεύσεις στη χώρα που φαίνεται να βρίσκονται σε κάμψη. Το 2005 μικρή πτώση 0,7% για τη Κρήτη για να ακολουθήσει αύξηση των διανυκτερεύσεων έως το 2009. Παράλληλα η Χώρα συνολικά έστω και οριακά κάποιες χρονιές αυξάνει τις ξενοδοχειακές διανυκτερεύσεις τις μέχρι το 2012 που με μεγάλη πτώση 9% συνεχίζει ανοδικά έως και το 2016. Το 2012 και μετά από δύο διαδοχικά έτη αυξημένων διανυκτερεύσεων και η

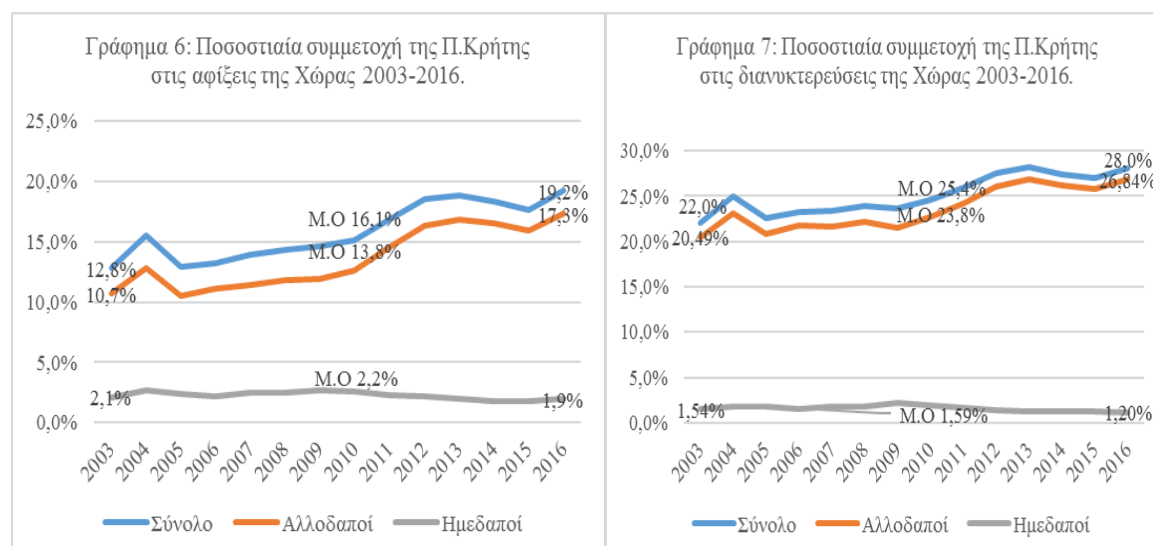
περιφέρεια Κρήτης φαίνεται να επηρεάζεται από το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και τις επιπτώσεις αυτής και στον τουρισμό. Σημειώνεται πτώση 3,6% για να ακολουθήσουν διαδοχικές αυξήσεις στις ξενοδοχειακές διανυκτερεύσεις όπως και συνολικά στη χώρα έως το 2016.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.3 Συμμετοχή αφίξεων & διανυκτερεύσεων της περιφέρειας Κρήτης σε σύνολο χώρας.

Την τελευταία δεκαετία ο τουρισμός της Κρήτης αυξάνεται περισσότερο από τον τουρισμό της χώρας συνολικά. Η διαπίστωση στηρίζεται παρατηρώντας το γράφημα 6 όπου φαίνεται η συμμετοχή της περιφέρειας Κρήτης σε αφίξεις καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, να αυξάνεται από το 12,6% το 2003 σε 19,2% το 2016. Κατά μέσο όρο για το διάστημα 2003-2016 το 2,2% του συνόλου των αφίξεων είναι εγχώριος τουρισμός στην Κρήτη ενώ οι αλλοδαπές αφίξεις αγγίζουν κατά μέσο όρο το 13,8%.

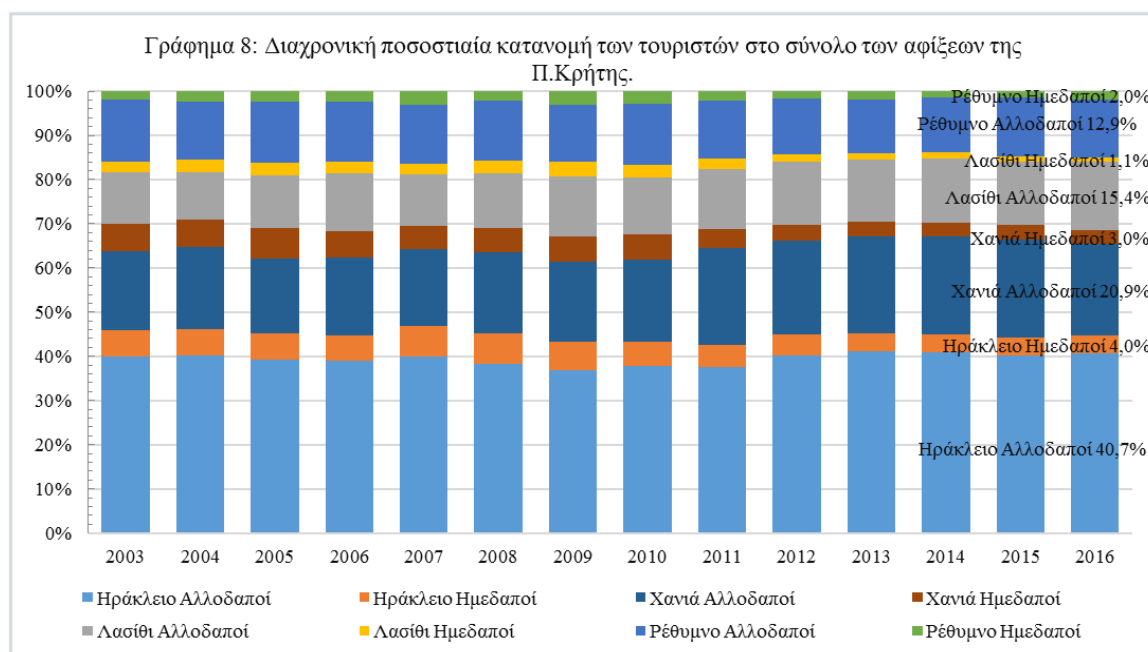


Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Πιο πάνω στο γράφημα 7 παρατηρείται η συμμετοχή της περιφέρειας στις ξενοδοχειακές διανυκτερεύσεις. Είναι φανερό ότι η Κρήτη δεν διατηρεί από το 2003 με 22% στο σύνολο των διανυκτερεύσεων ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο στο σύνολο της χώρας αλλά το αυξάνει σε 28% το 2016. Κατά μέσο όρο και για την περίοδο 2003-2016 το 1,59% του συνόλου των αφίξεων είναι ημεδαπές διανυκτερεύσεις στην Κρήτη. Ωστόσο οι αλλοδαπές διανυκτερεύσεις φτάνουν κατά μέσο όρο στο 23,8%.

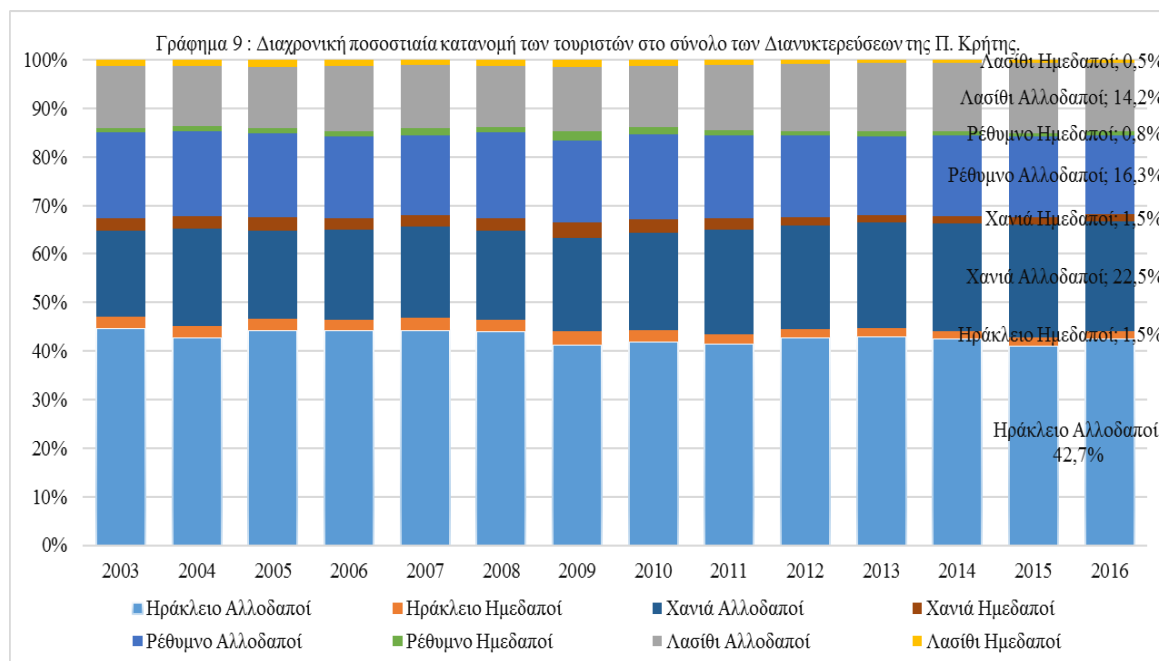
3.3.1 Κατανομή αφίξεων.

Στο γράφημα 8 παρατηρείται η διαχρονική ποσοστιαία κατανομή των αφίξεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ της περιφέρειας Κρήτης. Το μεγαλύτερο μέρος των ξενοδοχειακών αφίξεων με μικρές διακυμάνσεις καταλαμβάνουν οι αλλοδαποί στον νομό Ηρακλείου, ωστόσο οι ημεδαπές αφίξεις χάνουν συνεχώς μερίδιο από το σύνολο. Ακολουθεί ο νομός Χανίων που αυξάνει το μερίδιο στο σύνολο των αφίξεων, μέσω των αλλοδαπών ενώ ο εγχώριος τουρισμός του από το 2009 και μετά συνεχώς μειώνεται. Τέλος από 2010 και έπειτα ο νομός Ρεθύμνου παραδίδει τη Τρίτη θέση σε σύνολο αφίξεων στον νομό Λασιθίου, που αυξάνει με σταθερά βήματα τη συμμετοχή του στο σύνολο των αφίξεων της περιφέρειας μέσω των αλλοδαπών.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Αντίστοιχο με το προηγούμενο γράφημα για τις αφίξεις, είναι το γράφημα 9 για τις διανυκτερεύσεις. Ο νομός Ηρακλείου από το 2009 φαίνεται να χάνει μερίδιο στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, πάραυτα επικρατεί σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς. Δεύτερος στη συμμετοχή των διανυκτερεύσεων στην Κρήτη έρχεται ο νομός Χανίων επηρεασμένος από τις αλλοδαπές διανυκτερεύσεις. Την Τρίτη θέση στην συμμετοχή των διανυκτερεύσεων φαίνεται ότι υπερασπίζεται ο νομός Ρεθύμνου παρόλο που στις αφίξεις καταλαμβάνει το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής.

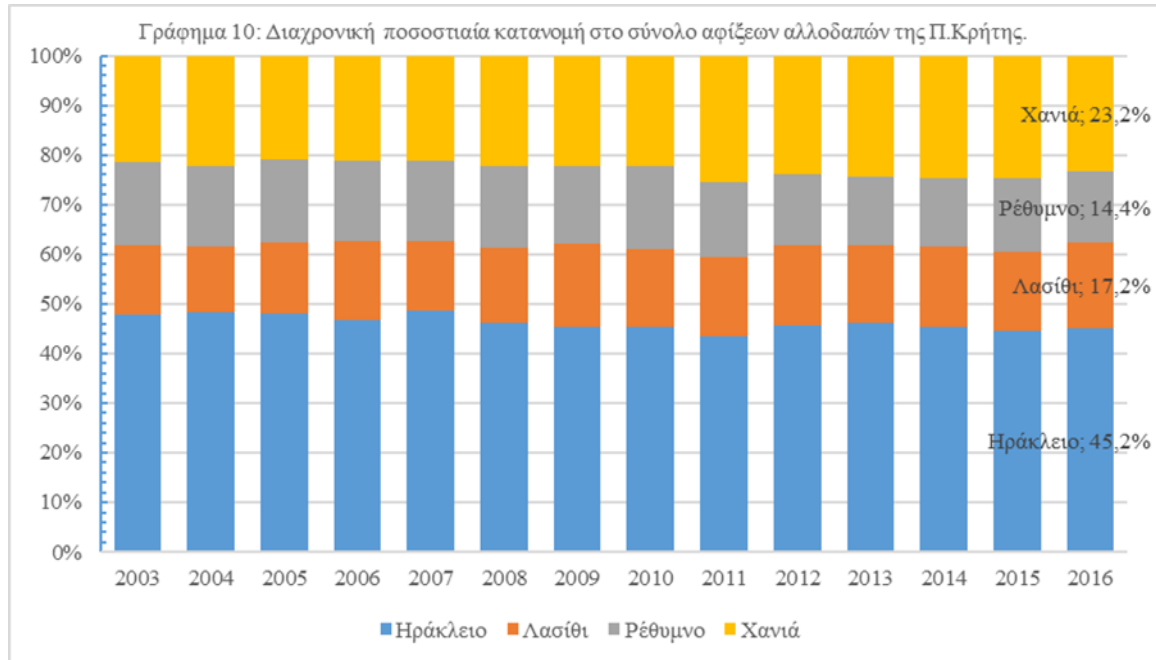


Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

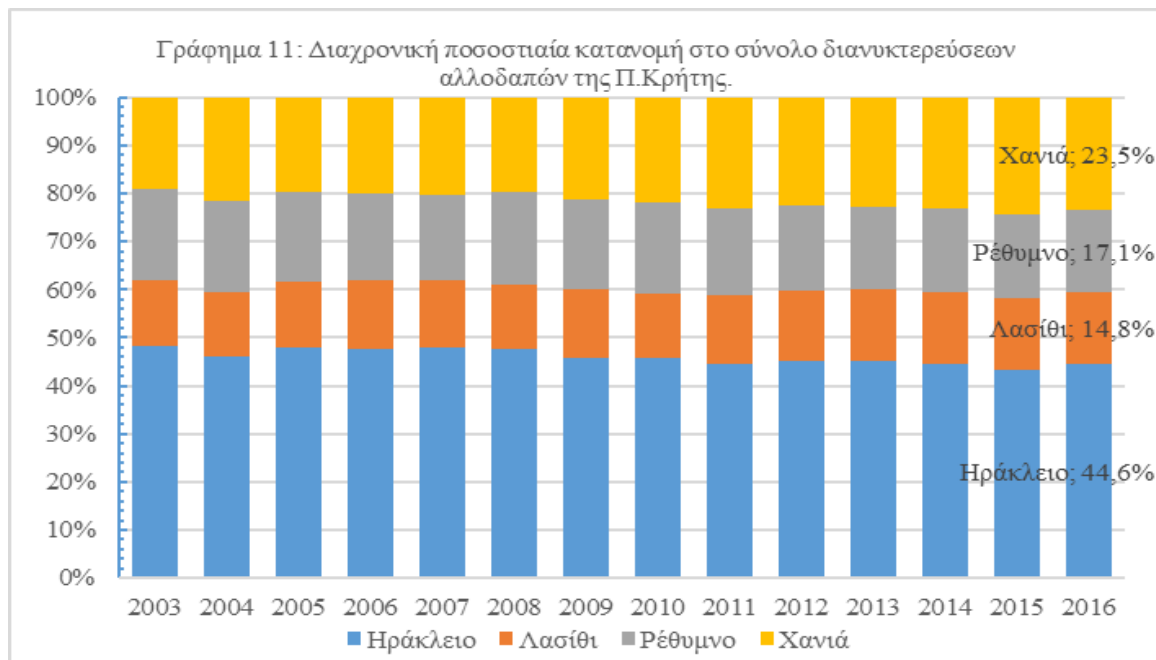
3.3.2 Κατανομή στο σύνολο αφίξεων διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στην π. Κρήτης.

Σύμφωνα με τα παρακάτω γραφήματα 10 και 11 μπορεί κανείς να παρατηρήσει και να συσχετίσει την διαχρονική κατανομή των ξενοδοχειακών αφίξεων και διανυκτερεύσεων που πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς τουρίστες. Με μια πρώτη ματιά φαίνεται ότι ο νομός Ρεθύμνου παρόλο που έχει τα μικρότερα ποσοστά αφίξεων αλλοδαπών καταφέρνει να συγκεντρώνει μεγαλύτερα ποσοστά στις διανυκτερεύσεις. Αντίθετα με το νομό Λασιθίου που αν και με τη πάροδο των ετών καταφέρνει να ξεπερνά σε ποσοστά αφίξεων το Ρέθυμνο, δεν καταφέρνει να έχει ανάλογο μερίδιο συμμετοχής στις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών. Τέλος οι νομοί Ηρακλείου και Χανίων με τη σειρά αυτή συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αφίξεων και διανυκτερεύσεων αλλοδαπών, ωστόσο η σχέση αυτή εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις. Μερίδια αφίξεων που φαίνεται διαχρονικά να χάνουν οι νομοί Ηρακλείου και Ρεθύμνου, τα κερδίζουν οι νομοί Χανίων

και Λασιθίου. Στις διανυκτερεύσεις παρατηρούνται απώλειες κυρίως για τους νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου με τα Χανιά κυρίως και ακολούθως το Λασιθί να κερδίζουν τα μερίδια των παραπάνω.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.3.3 Κατανομή στο σύνολο αφίξεων διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στην π. Κρήτης.

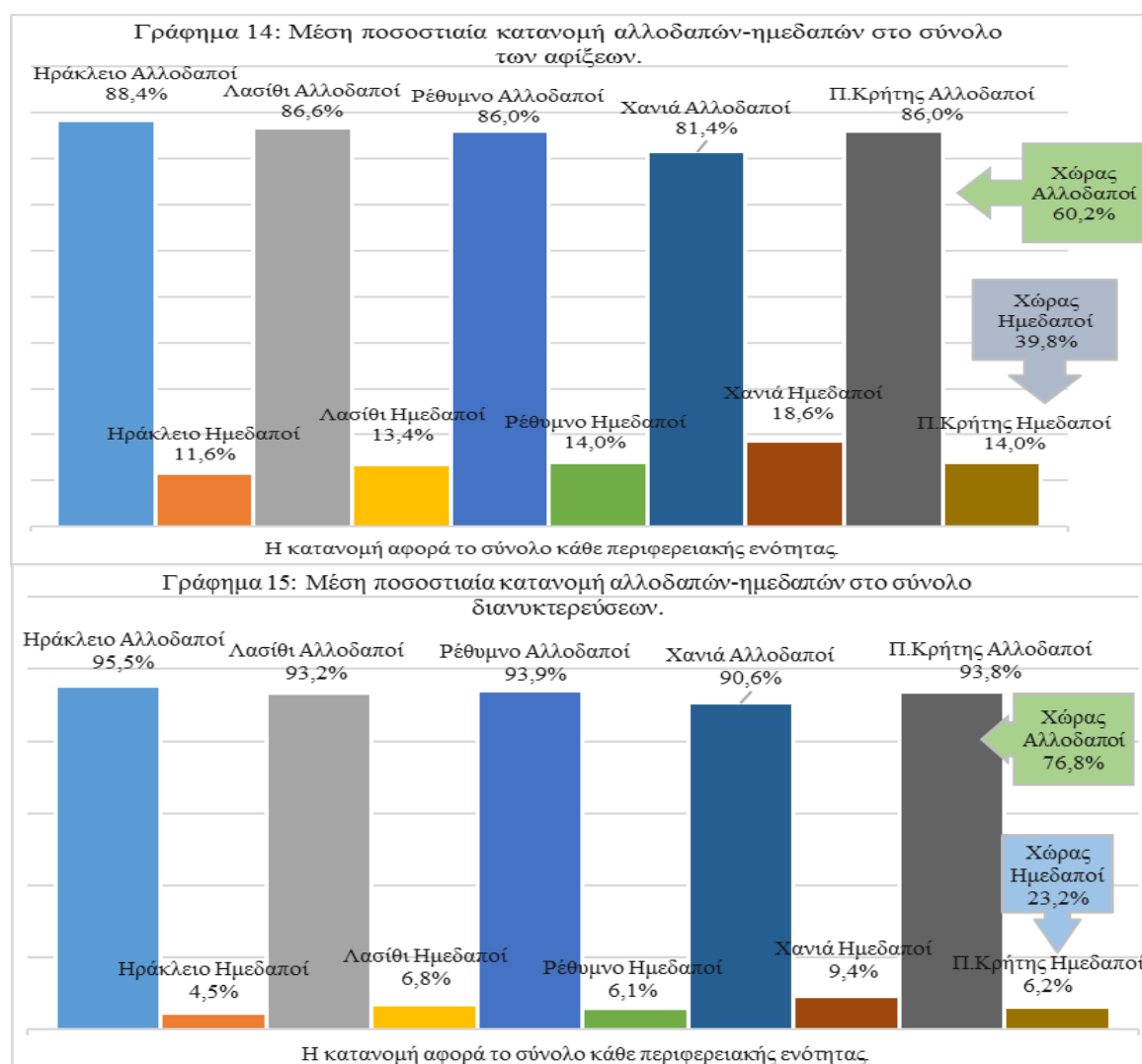
Στα παρακάτω γραφήματα 12 και 13 παρατηρούνται οι αφίξεις και διανυκτερεύσεις ημεδαπών αντίστοιχα. Μεγάλο και αυξανόμενο ποσοστό διατηρεί ο νομός Ηρακλείου που φαίνεται να κερδίζει από τις απώλειες του νομού Χανίων στις αφίξεις. Στις διανυκτερεύσεις οι προαναφερθέντες νομοί φαίνεται ότι μετά από έντονες διακυμάνσεις το 2016 φτάνουν να έχουν περίπου ισόποσα μερίδια. Εμφανώς ωφελημένος είναι ο νομός Ρεθύμνου στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις ημεδαπών όπου φαίνεται να έχουν ανοδική πορεία σε αντίθεση με τον νομό Λασιθίου όπου για πρώτη φορά το 2007 χάνει την τρίτη θέση από το Ρέθυμνο και στις αφίξεις και στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών και σταδιακά μέχρι το 2016 μειώνει το μερίδιό του στο εγχώριο τουρισμό.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.3.4 Μέση κατανομή στο σύνολο αφίξεων διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών 2003-2016.

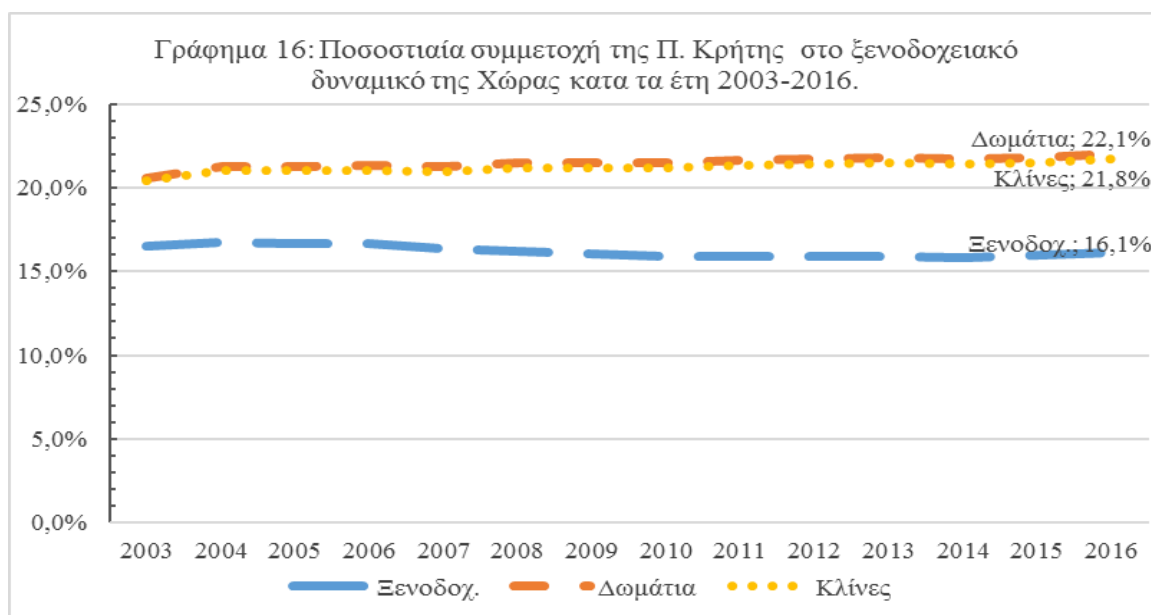
Ο λόγος για τον οποίο υπολογίστηκε η μέση τιμή είναι γιατί διαχρονικά οι διακυμάνσεις στην αναλογία αλλοδαπών-ημεδαπών είναι πολύ μικρές για κάθε περιφερειακή ενότητα, περιφέρεια και σύνολο χώρας. Σύμφωνα με τα παρακάτω γραφήματα 14 και 15 γίνεται αντιληπτό ότι οι Νομοί Ηρακλείου Λασιθίου Ρεθύμνου και Χανίων τόσο σε αφίξεις όσο και σε διανυκτερεύσεις αποτελούνται από 81,4%-88,4% και 90,6%-95,5% αντίστοιχα αλλοδαπούς τουρίστες. Κατά συνέπεια τα ποσοστά αφίξεων και διανυκτερεύσεων ημεδαπών είναι 11,6%-18,6% και 4,5%-9,4% αντίστοιχα. Από τα ίδια γραφήματα παρατηρείται ότι κατά μέσο όρο ο τουρισμός της Χώρας έχει σημαντικά διαφοροποιημένη δομή με 60,2% αλλοδαπών και 39,8% ημεδαπών στις αφίξεις ενώ 76,8% και 23,2% αντίστοιχα στις διανυκτερεύσεις.



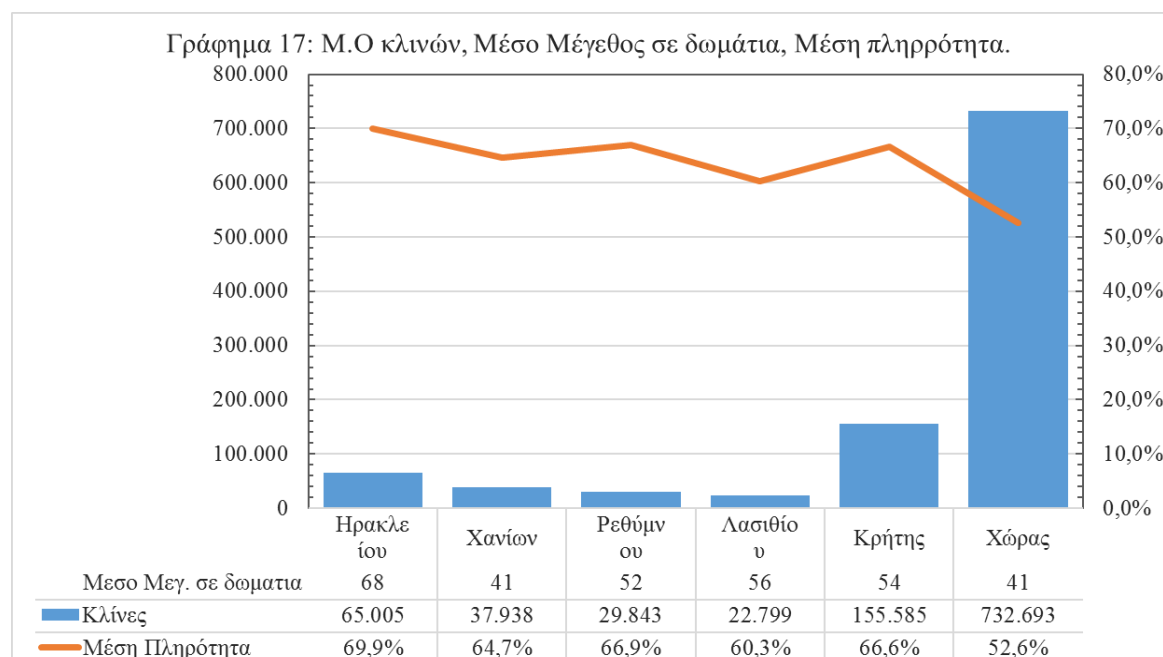
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

3.3.5 Ξενοδοχειακά Καταλύματα και Κάμπινγκ.

Από το παρακάτω γράφημα 16 παρατηρείται η συμμετοχής της περιφέρειας Κρήτης στο ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας. Η διακυμάνσεις είναι μικρές από χρονιά σε χρονιά όσον αφορά το μερίδιο που κατέχει η Κρήτη στα ξενοδοχεία. Μεγαλύτερες διακυμάνσεις συναντιούνται στις μεταβολές του ποσοστού συμμετοχής στα Δωμάτια και κλίνες που αυξάνεται με το πέρασμα των ετών.



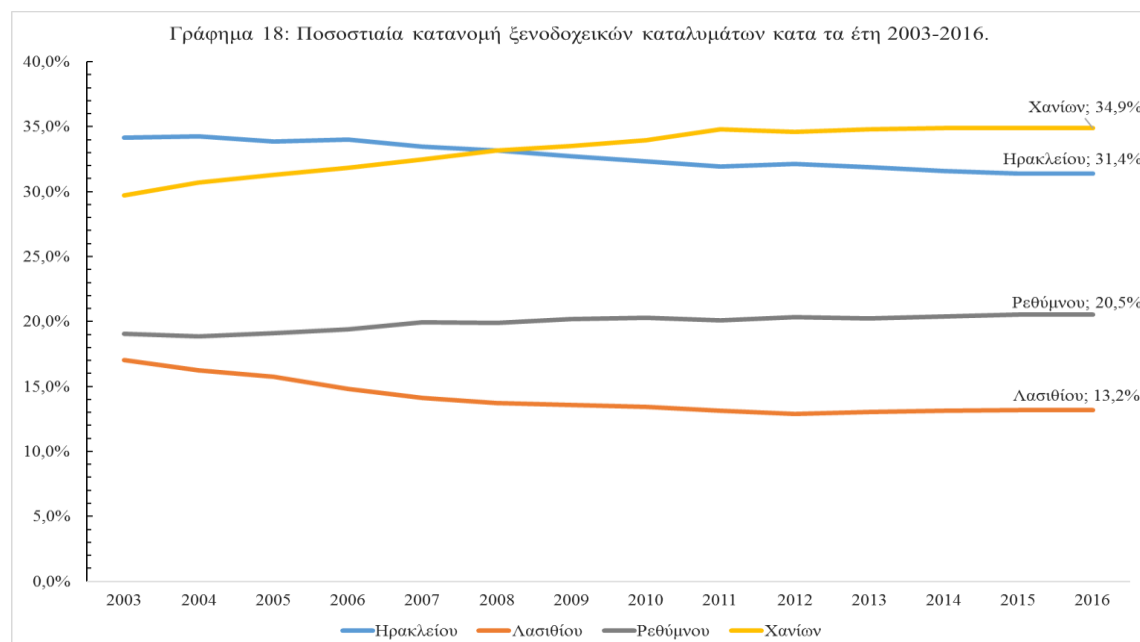
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

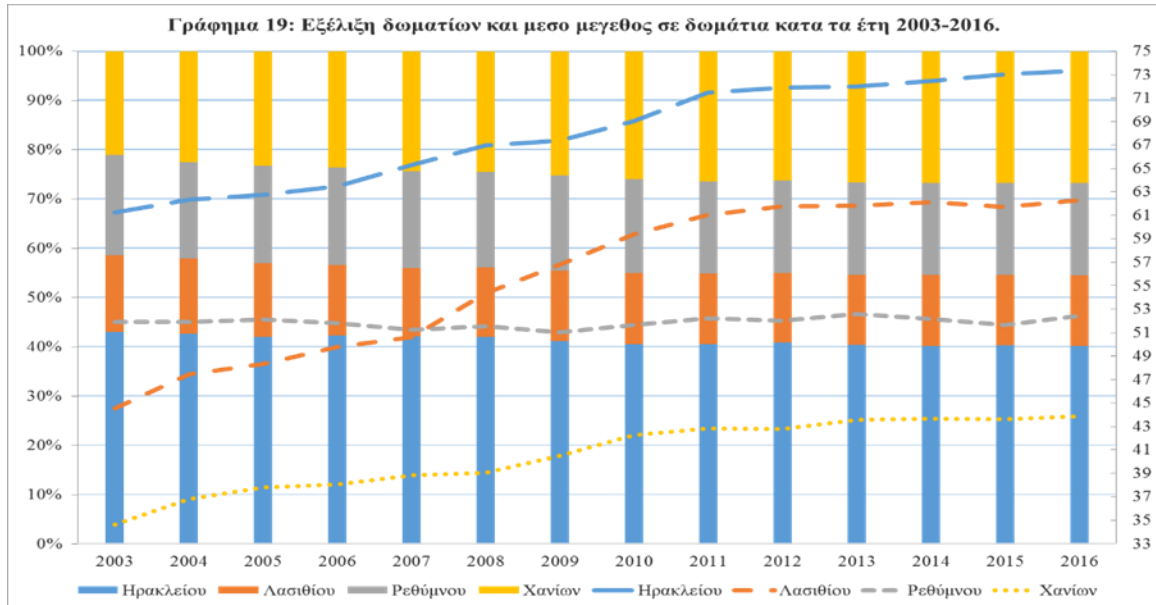
Στο γράφημα 17 φαίνεται ξεκάθαρα ότι κατά μέσο όρο στο νομό Ηρακλείου συναντάται η μεγαλύτερη πληρότητα για τις κατά μέσο όρο 65.005 κλίνες κατά το διάστημα της έρευνας. Παράλληλα το μέσο μέγεθος σε δωμάτια για τα ξενοδοχεία του είναι 68. Τέλος φανερή είναι η δυναμική της Κρήτης ως τουριστικός προορισμός με πληρότητα και μέσο μέγεθος σε δωμάτια πολύ παραπάνω από το μέσο όρο της χώρας.

Το γράφημα 18 αφορά την κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων για τα έτη της έρευνας στην Κρήτη. Παρατηρεί κανείς το αυξανόμενο ποσοστό για το νομό Χανίων που τέμνεται το 2008 και τελικά προσπερνά σε συμμετοχή τον νομό Ηρακλείου. Ο νομός Ρεθύμνου δείχνει να έχει ανοδική πορεία σε αντίθεση με αυτόν του Λασιθίου που έχει απώλειες περίπου 4% στην προσφορά του στις ξενοδοχειακές μονάδες.



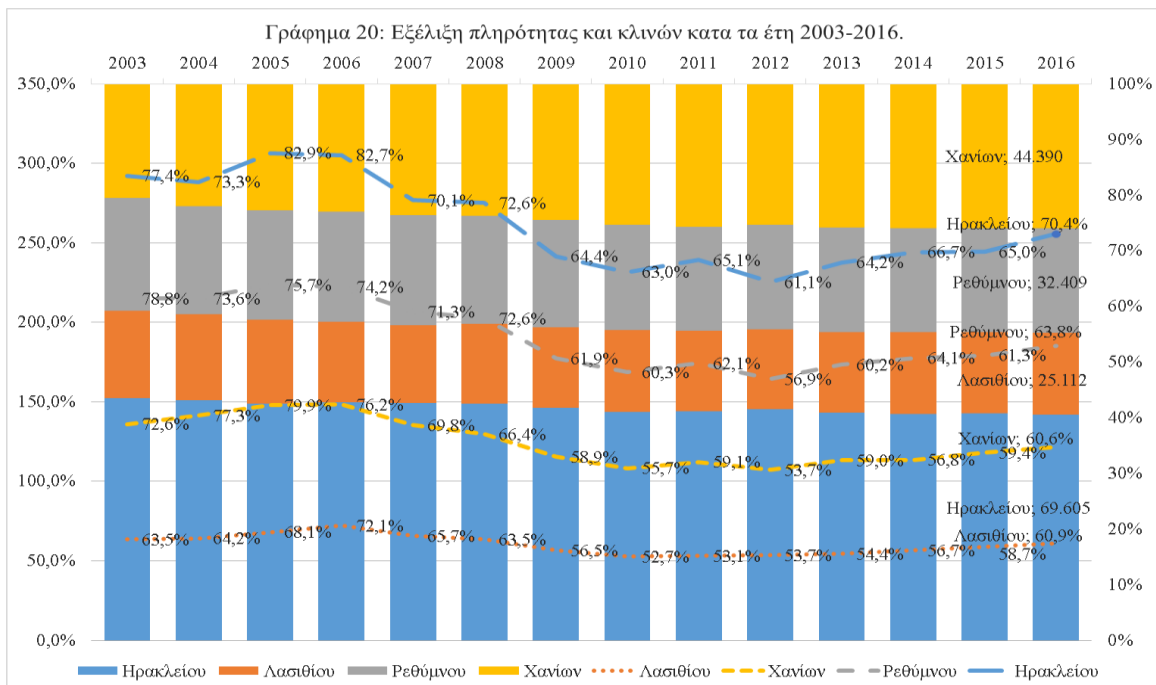
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Σύμφωνα με το γράφημα 19, για όλους τους νομούς της Κρήτης κάθε χρόνο σχεδόν εκτός από το 2011 σε νομό Ρεθύμνου και 2012 σε νομούς Χανίων και Λασιθίου παρατηρείται σταθερή αύξηση στον αριθμό των δωματίων. Ταυτόχρονα αυξάνεται το μέσο μέγεθος σε δωμάτια για τα ξενοδοχεία όλων των νομών εκτός του νομού Ρεθύμνου που παραμένει στα 52 δωμάτια ανά ξενοδοχείο. Η μεγαλύτερη άνοδος παρατηρείται στο Ηράκλειο με 73 δωμάτια κατά μέσο όρο ανά ξενοδοχείο το 2016.



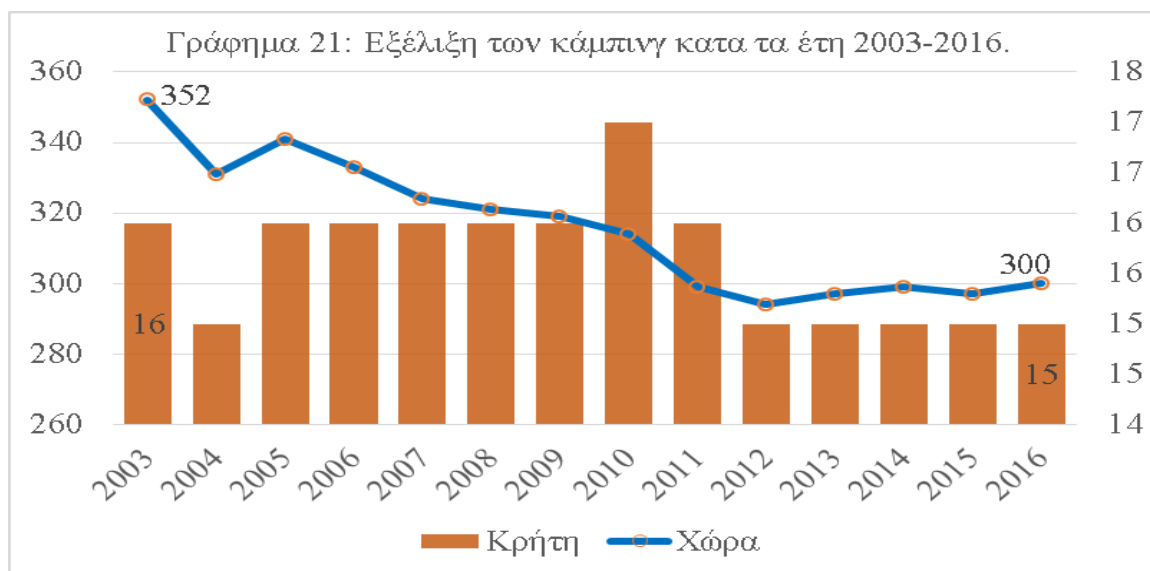
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Από το γράφημα 20 φαίνεται η αύξηση των κλινών και η πληρότητα για κάθε νομό. Στα Χανιά δημιουργούνται έως 18.000 κλίνες περισσότερες το 2016 από τις 27.000 το 2003. Πάραυτα μεγαλύτερα μερίδια διαχρονικά στις κλίνες και ποσοστά πληρότητας συναντιούνται στο νομό Ηρακλείου. Οι νομοί Λασιθίου και Ρεθύμνου αυξάνουν συνολικά τις κλίνες των ξενοδοχείων τους αλλά με μικρότερο αριθμό.



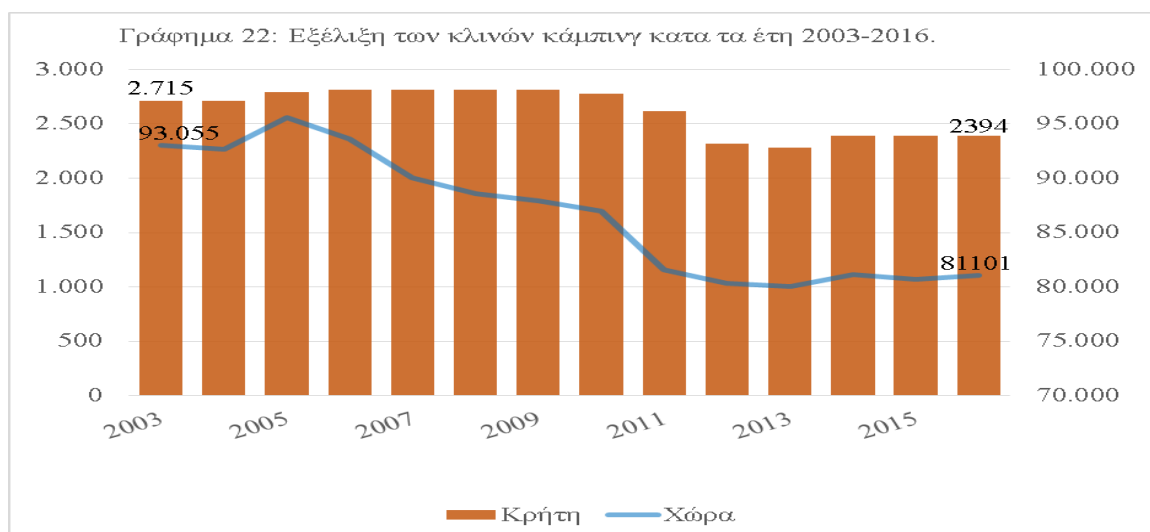
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Σύμφωνα με το γράφημα 21 παρατηρείται η μείωση κατά 52 κάμπινγκ στο σύνολο της χώρας αλλά και κατά μια μονάδα στη Κρήτη το διάστημα 2003-2016. Το 2010 στο νησί φαίνεται να λειτουργούν 17 συνολικά μονάδες κάμπινγκ περισσότερες από κάθε άλλη χρονιά σε σχέση με την χώρα όπου η υψηλότερη τιμή συναντάται κατά την έναρξη της έρευνας το 2003.



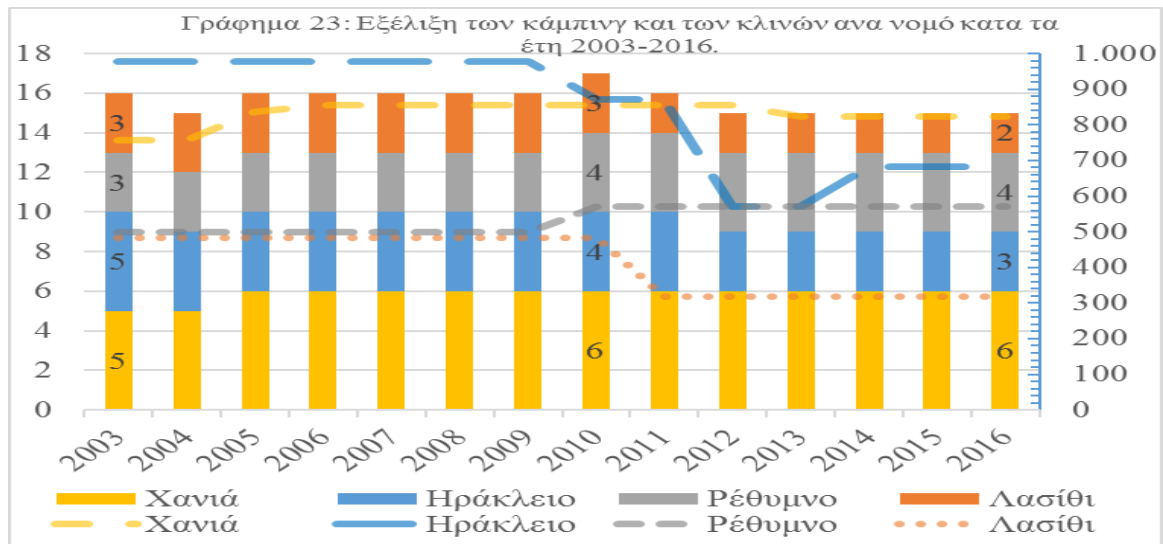
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Σύμφωνα με το γράφημα 22 παρατηρείται η εξέλιξη των κλινών στα κάμπινγκ για τη περίοδο 2003-2016. Είναι προφανές από την τροχιά που ακολουθεί η χώρα στις κλίνες των κάμπινγκ, ότι είναι πτωτική. Αντίθετα και μέχρι το 2009 οι κλίνες στη Κρήτη αυξάνονται για υποχωρήσουν σημαντικά μέχρι το 2013, έκτοτε αυξήθηκαν στις 2.394 κλίνες και μέχρι σήμερα δεν έχουν δεχτεί καμία μεταβολή.



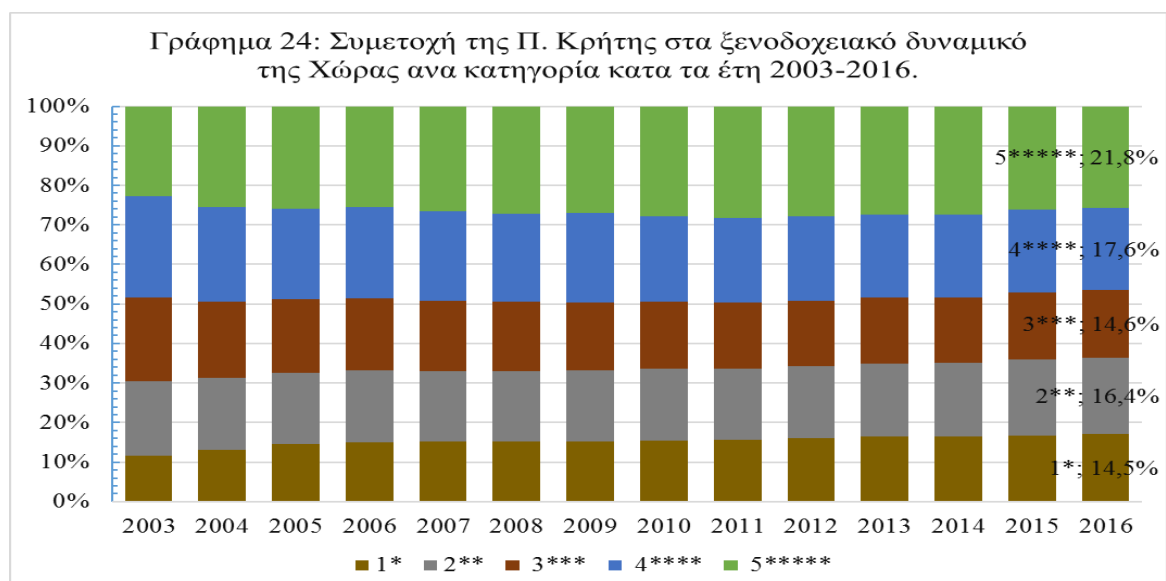
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Η κατανομή για το χρονικό διάστημα 2003-2016 στα κάμπινγκ και στις κλίνες για τους νομούς της περιφέρειας Κρήτης είναι αυτή που φαίνεται από το γράφημα 23. Χανιά και Ρέθυμνο αποκτούν από μία μονάδα κάμπινγκ, ωστόσο Ηράκλειο και Λασιθί χάνουν από δύο και μία αντίστοιχα. Περίπου 100 κλίνες περισσότερες μετρά ο νομός Ρεθύμνου από το 2010 και μετά, ελαφρώς αυξημένες έπειτα από διακυμάνσεις οι κλίνες και στο Νομό Χανίων. Πτωτική πορεία ακολουθούν οι νομοί Ηρακλείου και Λασιθίου.



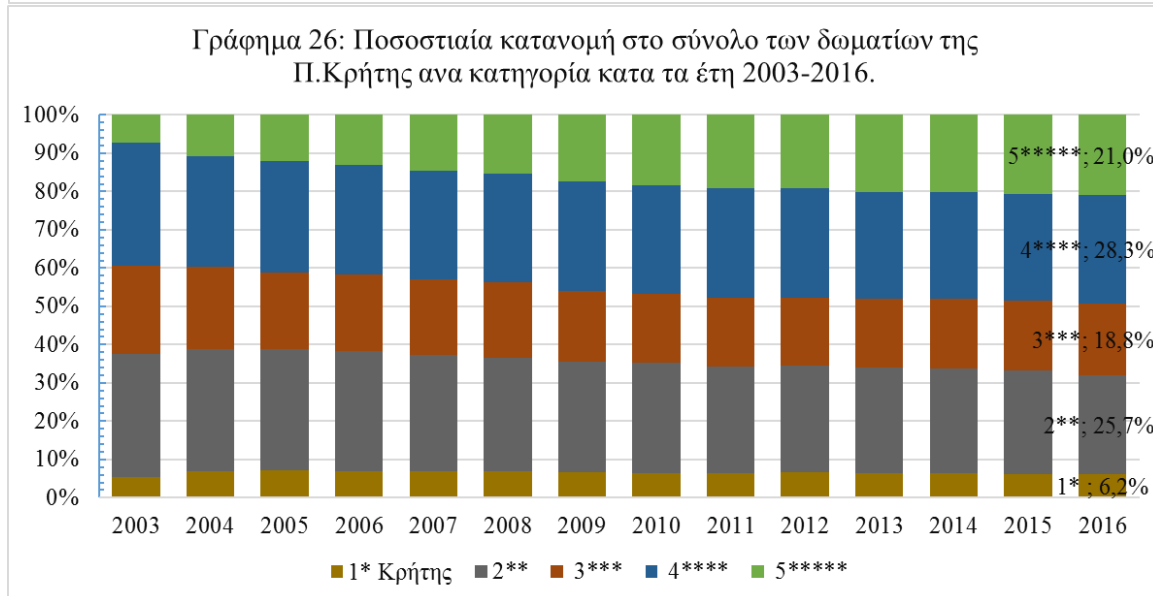
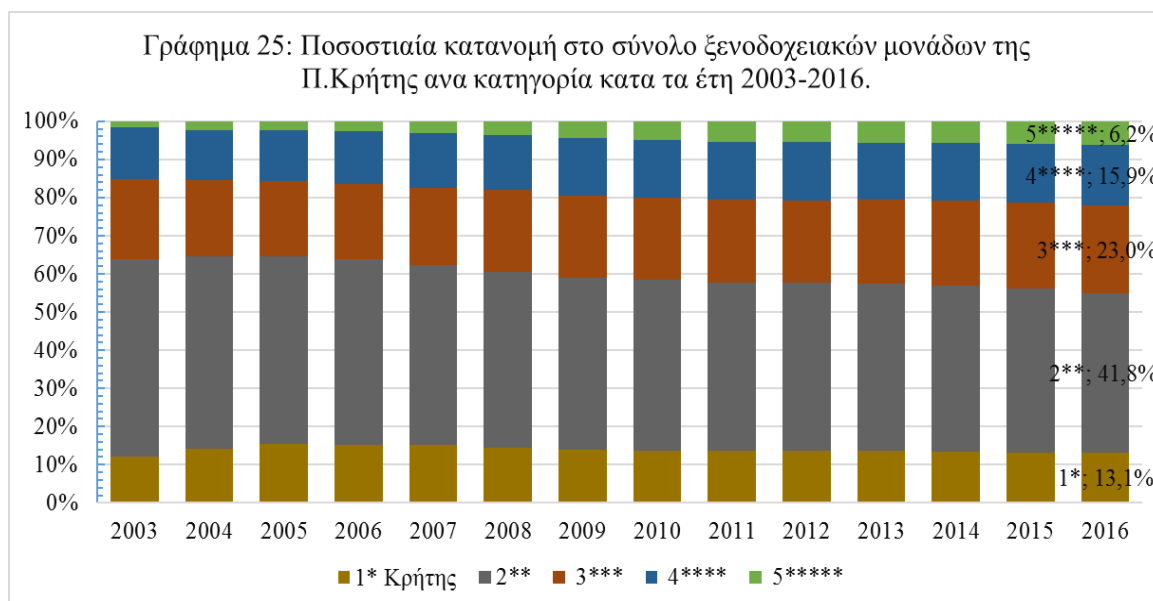
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Στο παρακάτω γράφημα παρατηρείται η συμμετοχή της περιφέρειας Κρήτης στα ξενοδοχεία της χώρας για την περίοδο 2003-2016. Το μερίδιο που κατέχει στα πέντε αστέρια αυξάνεται αντίθετα στα τρία και τέσσερα μειώνεται σημαντικά. Μικρές διακυμάνσεις στο μερίδιο της Κρήτης στα δυο αστέρια ενώ αυξημένο κατά 4% το ποσοστό που αναλογεί στα ξενοδοχεία ενός αστέρα.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

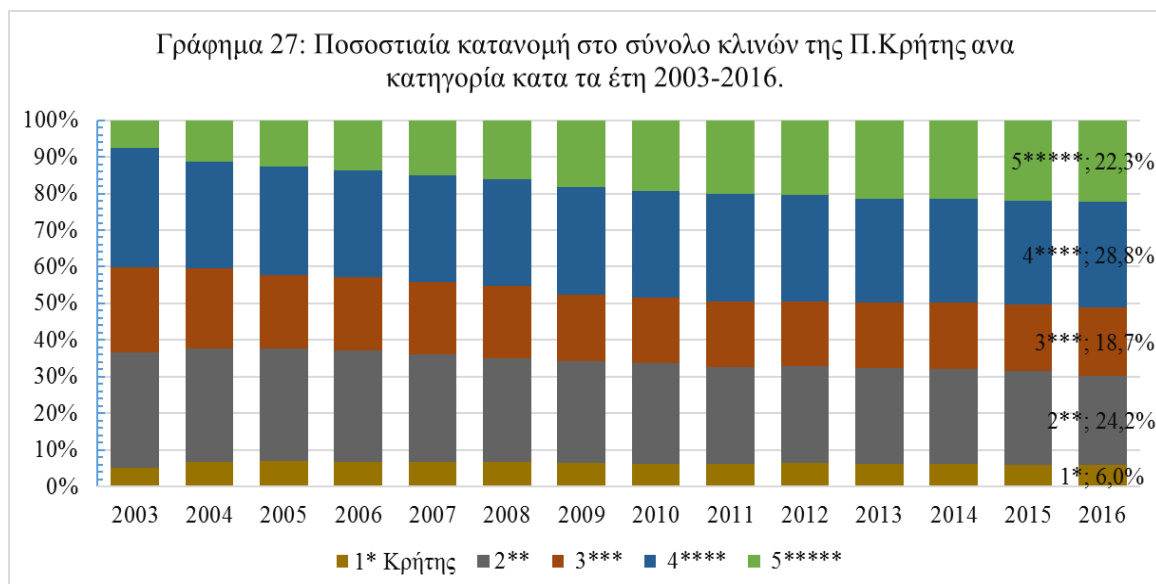
Με την πάροδο των ετών για το διάστημα που μελετάται, παρατηρείται από το γράφημα 25 ότι οι ξενοδοχειακές μονάδες τριών τεσσάρων και πέντε αστερών αυξάνονται και κερδίζουν μεγαλύτερα μερίδια στο σύνολο των μονάδων της περιφέρειας. Παράλληλα μειώνονται κατά περίπου 10% τα δυο αστερών ξενοδοχεία ενώ με μόλις 1% τα ενός αστέρα.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

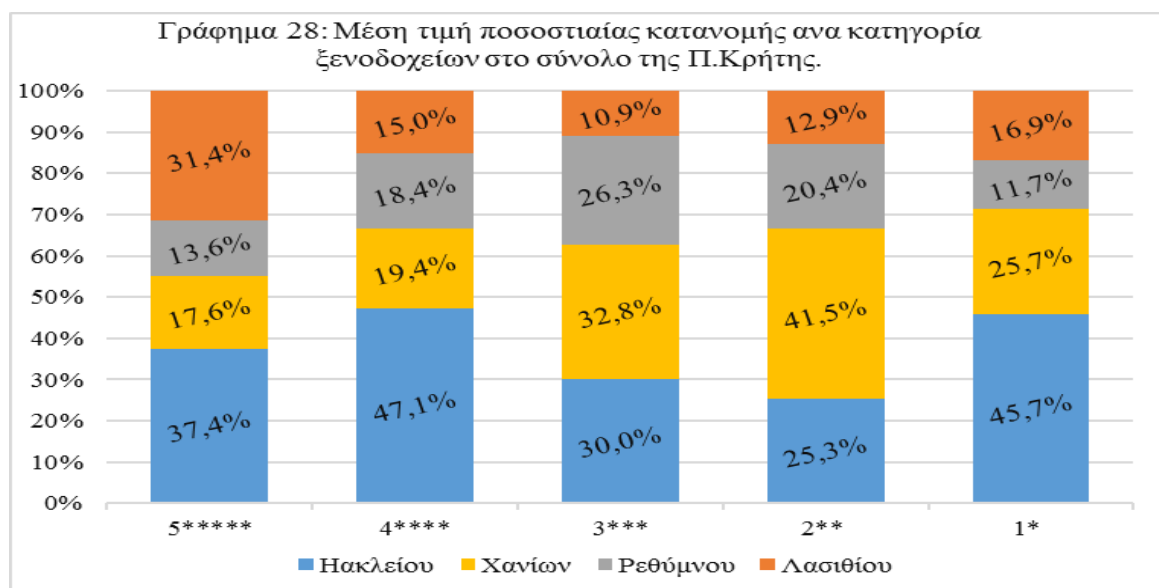
Μετά την αύξηση των πέντε αστερών ξενοδοχείων μπορεί κανείς να παρατηρήσει από τα γραφήματα 26 και 27 την μεγάλη αύξηση σε δωμάτια και κλίνες της αντίστοιχης κατηγορίας.

Ωστόσο ισόποσα περίπου μερίδια χάνουν δύο, τριών και των τεσσάρων αστέρων δωμάτια και κλίνες ενώ σταθερά παραμένουν περίπου του ενός αστέρα.



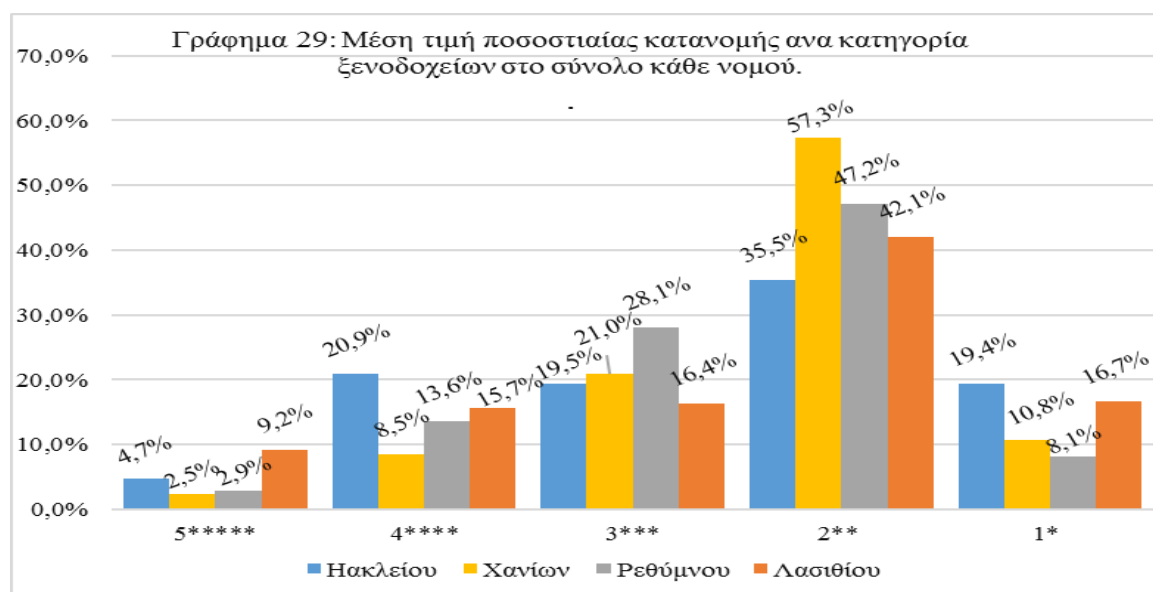
Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Σύμφωνα με το γράφημα 28 και τη μέση τιμή της ποσοστιαίας κατανομής των ξενοδοχείων ανά κατηγορία στο σύνολο της περιφέρειας Κρήτης για την περίοδο 2003-2016 είναι εμφανές ότι οι νομοί Ηρακλείου και Χανίων έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά. Άξιο αναφοράς είναι ότι μετά το Ηράκλειο τα περισσότερα ξενοδοχεία 5 αστέρων συναντώνται στο νομό Λασιθίου με ποσοστό 31,4%. Ενώ περίπου τα μισά ξενοδοχεία ενός και τεσσάρων αστέρων βρίσκονται στο νομό Ηρακλείου.



Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Η σύνθεση του ξενοδοχειακού δυναμικού ανά κατηγορία και για κάθε νομό της περιφέρειας φαίνεται από το γράφημα 29. Κατά μέσο όρο και πάντα για την περίοδο 2003-2016 την κατά το δυνατό ομοιόμορφη κατανομή και στις πέντε κατηγορίες ξενοδοχείων διαθέτει ο νομός Ηρακλείου. Ακολουθεί ο νομός Λασιθίου που όμως έχει μεγάλη συγκέντρωση σε ξενοδοχεία δύο αστέρων. Ο νομός Ρεθύμνου με δυσανάλογη συγκέντρωση στις κατηγορίες ενός δύο και πέντε αστέρων. Τέλος ο νομός Χανίων εμφανίζει περίπου 6/10 ξενοδοχειακές μονάδες του να είναι της κατηγορίας δυο αστέρων, και σημαντικά μικρά ποσοστά μοιράζονται οι υπόλοιπες τέσσερις κατηγορίες. Περίπου



10% μερίδιο έχουν μαζί τεσσάρων και πέντε αστέρων ξενοδοχεία.

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Συμπεράσματα

Η χώρα σημειώνει ανοδική πορεία με 12.499.809 αφίξεις και 54.502.104 διανυκτερεύσεις από το 2003 σε 16.037.592 και 65.420.236 το 2007 αντίστοιχα που οφείλεται κυρίως στον θετικό αντίκτυπο των Ολυμπιακών αγώνων. Η χώρα είχε γενικευμένη αναβάθμιση των τεχνικών της υποδομών, συγκοινωνιακών και ξενοδοχειακών υποδομών ταυτόχρονα με την ευρύτατη έκθεση και προβολή παγκοσμίως ως ασφαλής και σύγχρονος τουριστικός προορισμός. Από το 2007 και μέχρι το 2013 καταγράφεται στασιμότητα στις αφίξεις που οφείλεται κυρίως στη κάμψη του εγχώριου τουρισμού που λόγω παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και πολιτικών αναταραχών καθλώνεται σε χαμηλά επίπεδα. Την ίδια περίοδο οι αλλοδαποί επισκέπτες συνεχίζουν να προτιμούν την Ελλάδα για τις διακοπές τους με εξαίρεση το 2012 που παρατηρείται κάμψη σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις αλλοδαπών λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης αλλά και της ευρύτερης αναταραχής στις γειτονικές ανταγωνίστριες χώρες της νοτιοανατολικής μεσογείου. Από την επόμενη κιόλας χρονιά ο τουρισμός στην χώρα μας εμφανίζει ανθεκτικότητα και συνεχίζει έως το 2016 την ανοδική του πορεία.

Ταυτόχρονα ο τουρισμός στην περιφέρεια Κρήτης μεγαλώνει με ταχύτερους ρυθμούς σε σχέση με τη χώρα. Η σύνθεση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων αλλοδαπών είναι περίπου 85% και 93% αντίστοιχα ενώ για την χώρα τα ποσοστά είναι μικρότερα και συγκεκριμένα 60% για τις αφίξεις και 77% για τις διανυκτερεύσεις. Για το λόγο αυτό η ανοδική πορεία των αλλοδαπών επισκεπτών επηρέασε την Κρήτη περισσότερο από τη χώρα. Στον αντίλογο μπορεί κάποιος να υποστηρίξει ότι το νησί θα επηρεαστεί σε μικρότερο βαθμό από μια αύξηση του εγχώριου τουρισμού. Όσον αφορά τον αλλοδαπό τουρισμό στην Κρήτη, φαίνεται ότι με εξαίρεση τις προσωρινές μειώσεις το 2005 και 2012 όλες οι υπόλοιπες χρονιές κλείνουν με αύξηση σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις.

Κάθε νομός της περιφέρειας παρουσιάζει πάνω από 80% αύξηση κατά το διάστημα 2003-2016 σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ που οφείλεται κυρίως στην πορεία του αλλοδαπού τουρισμού. Ωστόσο οι νομοί Ηρακλείου και Χανίων συγκεντρώνουν κατά μέσο όρο περίπου το 70% του συνόλου του τουρισμού της Κρήτης. Στον νομό Ηρακλείου συναντάται το μεγαλύτερο ποσοστό αφίξεων και διανυκτερεύσεων διαχρονικά. Οφείλεται κυρίως σε αεροδρόμιο και λιμάνι αυτό όμως που κάνει εντύπωση είναι ότι ο νομός δεν αποτελεί απλά είσοδο για τη μετάβαση σε άλλους προορισμούς του νησιού αλλά εμφανίζεται ως τελικός προορισμός αν δει κανείς πως κατανέμονται αφίξεις και διανυκτερεύσεις. Οι νομοί Λασιθίου και

Ρεθύμνου σημειώνουν αντίθεση σε σχέση με την πορεία στον εγχώριο τουρισμό, αφού στο Λασιθί η τάση είναι πτωτική και εντέλει το 2016 έχει λιγότερες αφίξεις από ότι το 2003 ενώ του Ρεθύμνου αυξάνεται και με μεγάλο ποσοστό μάλιστα. Με ταχύτερο ρυθμό αυξάνεται και ο αλλοδαπός τουρισμός στο νομό Λασιθίου σε σχέση με την υπόλοιπη Κρήτη. Οι διανυκτερεύσεις αυξάνονται κυρίως λόγω της θετικής μεταβολής των αφίξεων ωστόσο με την πάροδο των ετών η μέση διάρκεια παραμονής σε διακοπές ενός τουρίστα μειώνεται. Αυτό οφείλεται κυρίως στον αλλοδαπό τουρισμό, την εξέλιξη των τουριστικών συγκοινωνιών και των πακέτων μαζικού τουρισμού δηλαδή «όλα σε ένα πακέτο» φθηνότερα αλλά με προκαθορισμένες ημερομηνίες. Αντίθετα ο εγχώριος τουρισμός σημειώνει μικρές διακυμάνσεις στην Κρήτη και ασήμαντες στην χώρα όπου υπάρχει μεγαλύτερη εξάρτηση με τον εγχώριο τουρισμό. Άξιο αναφοράς είναι ότι ο νομός Ρεθύμνου παρόλο που δεν είναι πρώτος σε απόλυτα νούμερα αφίξεων ή σε ποσοστό αύξησης αυτών, καταφέρνει να κρατά τους επισκέπτες του περισσότερο από κάθε άλλον νομό της Κρήτης. Γεγονός που φανερώνει την ικανοποίηση από τις τουριστικές υποδομές, την φιλοξενία και τα τουριστικά αξιοθέατα.

Ως συνέπεια της μεγέθυνσης του τουρισμού σε Κρήτη και στη χώρα συνολικά αυξήθηκαν και τα ξενοδοχειακά καταλύματα. Πιο συγκεκριμένα από τις 1.437 μονάδες στη Κρήτη το 2003 ανήλθαν σε 1.568 το 2016 ενώ 8.689 και 9.730 αντίστοιχα ξενοδοχειακές μονάδες για το σύνολο της χώρας. Ο ρυθμός που αυξάνονται στη χώρα τα ξενοδοχεία είναι ελάχιστα μεγαλύτερος από εκείνο της Κρήτης ενώ ταχύτερα αυξάνονται δωμάτια και κλίνες στη περιφέρεια. Από το έτος 2003 και για κάθε επόμενο έτος αναβαθμίζονται τα τριών τεσσάρων και πέντε αστέρων ξενοδοχεία, μειώνεται το μερίδιο των δύο αστέρων ξενοδοχείων ενώ σε ισορροπία παραμένουν τα ενός αστέρα. Ακόμα ένα δείγμα ότι ο τουρισμός της Κρήτης κινείται ανοδικά και λόγω ποιοτικής αναβάθμισης αποτελεί η αύξηση από 7% σε 22% της κατανομής δωματίων και κλινών πέντε αστέρων αφαιρώντας μερίδια από τις χαμηλότερες κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα το μεγαλύτερο μέρος 60% - 70% των τεσσάρων και πέντε αστέρων ξενοδοχείων συγκεντρώνεται στους νομούς Ηρακλείου και Λασιθίου. Ωστόσο αντίστοιχα περίπου μερίδια κατέχουν τα Χανιά και το Ρέθυμνο στις μεσαίες κατηγορίες δύο και τριών αστέρων.

Τα κάμπινγκ και οι κλίνες δεν ακολουθούν την πορεία του τουρισμού αφού κατά τα έτη της μελέτης υπάρχει πτωτική πορεία κυρίως στη χώρα συνολικά αλλά και στο νησί. Ταυτόχρονα με την αύξηση του ξενοδοχειακού δυναμικού και την αύξηση των αφίξεων

και διανυκτερεύσεων καταγράφεται πτωτική πορεία στην πληρότητα, ωστόσο τα στοιχεία που αφορούν την π. Κρήτης βρίσκονται σε ανώτερα επίπεδα από εκείνα της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαρβαρέσος, Σ. (2000). In Τουρισμός: Έννοιες, μεγέθη, δομές (σσ. 53-70). Αθήνα: Προπομπός, Β' Έκδοση.
- Ηγουμενάκης, Ν. Κραβαρίτης, Κ. & Λύτρας, Π. (1999). Εισαγωγή στον Τουρισμό, Τουριστική Πολιτική (σσ. 33, 24-26). Αθήνα: Interbooks.
- Ηγουμενάκης, Ν. (1996). Το εννοιολογικό περιεχόμενο της τουριστικής αγοράς. Στο Τουριστικό Μάρκετινγκ (σσ. 33, 24-26) . Αθήνα: Interbooks.
- ΕΟΤ, (2003). Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης 2000-2006. Τουριστικά θέματα.
- Ζοπουνίδης, Κ. Γαγάνης, Χ. (2001). Βασικά Στατιστικά Στοιχεία του Τουρισμού της Κρήτης.
- Λύτρας Π. (1983). Τουριστική Ανάπτυξη, Εκδόσεις Παπαζήση.
- ΠΟΤ, (2001)
- Σωτηριάδης, Μ. (2006). In Ταξιδιωτικά Πρακτορεία-Incoming & Outgoing-Management & Λειτουργία (σσ. 216-220). Αθήνα: Προπομπός, Γ' Έκδοση.

- Baretje, R. & Deffert, P. (1972). Les aspects économiques du tourisme. Paris: Berger-Levrault.
- Bernecker, P. (1962). Basic teaching of tourism, Wien.
- C.N.U.C.E.D. (1973). Les elements de la politique du tourisme das les pays en voie de development. New York: Nations Unies. (σσ. 44-49).
- Fennell, D.A. (1999). Ecotourism: An Introductio. London: Routledge.
- Gartner, W. (2001). Tourism Development: Principles, Processes and Policies. Hellene editions.
- Kaspar, C. (1975). Die Fremdenverkehrslehre. Bern-Stuttgart.

- Laurent, A. (1973). *Liberer les vacances*, Seuil. Paris. *People et Culture*. (σσ. 32-41).
- Vellas, F. (1985). *Economie et politique du tourisme international*. Paris: Economica.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Χατζηδάκης, Α. (2011). Ανάλυση της Πορείας της Τουριστικής Κίνησης 2001-2010. Ανακτήθηκε 29 Οκτωβρίου, 2017 από το Διαδίκτυο http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Analisi_touristikis_kinisis_2001-2010.pdf
- Χατζηδάκης, Α. (2015). Τάσεις της Τουριστικής Κίνησης 2008-2015. Ανακτήθηκε 25 Νοεμβρίου, 2017 από το Διαδίκτυο http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Xatzidakis_2015.pdf
- ΕΛΣΤΑΤ (2016). Ξενοδοχεία, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα καταλύματα. Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου, 2017 από το Διαδίκτυο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/2003-2016/afikseis/dianyktereuseis>
- ΣΕΤΕ (2016). Ορισμοί Στατιστικών Τουρισμού. Ανακτήθηκε 14 Νοεμβρίου, 2017 από το Διαδίκτυο http://sete.gr/fileuploads/basic_tourism/OrismoiStatistikonTourismou.pdf
- Φίλιππα, Χ. (2013). Η ιστορική εξέλιξη του τουρισμού. Ανακτήθηκε 9 Δεκεμβρίου από το Διαδίκτυο <http://www.kathimerini.gr/493055/article/politismos/arxeio-politismoy/h-istorikh-e3eli3h-toy-toyrismoy>
- Σούκη, Σ. (2017). Άνω του 50% του ΑΕΠ από τον τουρισμό σε Κρήτη, Ν. Αιγαίο και Ιόνιο. Ανακτήθηκε 4 Ιανουαρίου, 2017 από το Διαδίκτυο <http://www.newmoney.gr/palmos-oikonomias/329428-ano-tou-50-tou-aep-apon-tourismo-se-kriti,-n-aigaio-kai-ionio>
- UNWTO, (2016). United Nations World Tourism Organization. Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου από το Διαδίκτυο <http://www.world-tourism.org>
- Φούντζουλα, Χ. (2008). Τουρισμός και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Η περίπτωση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Ανακτήθηκε 30 Νοεμβρίου από το Διαδίκτυο

<http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/13949/P0013949.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Εταιρεία Αναπτυξιακών Μελετών ΕΠΕ, (2007). Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης περιφέρειας Κρήτης 2000-2006, ΕΟΤ. Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου από το Διαδίκτυο http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/meleti_B_fasi_kriti.pdf